

Eötvös Loránd
Tudományegyetem

SZAKDOLGOZAT

Kalmárné Zsapka Zsanett

2021

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Tanító-és Óvóképző kar

A korunk családjainak zenei érdeklődése

Készítette:

Kalmárné Zsapka Zsanett

óvodapedagógus-szakos hallgató

Konzulens:

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna

mestertanár

Budapest 2021

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. Elméleti rész	7
2.1. A zene fogalma	7
2.2. A zene emberre gyakorolt hatása	8
2.3. A zenei nevelés és a személyiségfejlődés összefüggése	11
3. Kisgyermekkorai zenei nevelés	13
3.1. A család szerepe	13
3.2. Bölcsődei zenei nevelés	16
3.3. Óvodai zenei nevelés	17
4. Alternatív zenepedagógiai lehetőségek a zenei nevelésben	21
5. Online lehetőségek a zenei nevelésben	31
6. Kutatási rész (Kérdőíves kutatás – A korunk családjainak zenei érdeklődése)	36
6.1. A kutatás célja	36
6.2. A kutatás módszere, minta bemutatása	37
6.3. A kérdőív elemzése	41
6.4. A kutatás eredményeinek értékelése	54
7. Összegzés, meglátások, javaslatok	59
8. Irodalomjegyzék	62
9. Melléklet	67
1. sz. melléklet: Eredetiségnyilatkozat	67
2. sz. melléklet: Kérdőív	68

1. Bevezetés

„A zene célja nem az, hogy ítéletet mondjunk róla, hanem hogy táplálkozzunk vele. A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható. Aki nem éle vele: lelki vérszegénységben él és hal. Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be. A zene rendeltetése: belső világunk jobb megismerése, felvirágozása és kiteljesedése.” (Kodály Zoltán: Visszatekintés 2007, 156. oldal)

Minden emberi tevékenységet a tökéletesítés vágya jellemez. A mai világban minden eddigénél több információ, tudás, eszköz, módszer áll az ember rendelkezésére, hogy ennek a váagnak eleget tegyen, ám nem mindegyik éri el célját. Manapság a zene és a hozzá kapcsolódó tevékenységek, módszerek is nagyon sokfélék, és bár a fejlődés a cél ezen a területen is, ezt nem is olyan egyszerű megvalósítani. Ilyen vagy olyan formában a zene szinte minden ember életében megjelenik, valakiéban egészen mély benyomást is tesz. Éppen ezért fontos, hogy ne csak élvezői legyünk, hanem tudatos felhasználói is, hiszen mint mindennek, a zenének is nagyon pozitív hozománya van és lehet, ha a megfelelő módon hat ránk.

A zene által tett benyomás nálam is megfigyelhető, hiszen mindig is jelen volt az életemben már egészen kiskoromtól fogva. Ha visszagondolok eddigi életemre látom, hogy mindig adott számomra valami pluszt. Mivel zenész családban nőttem fel, így sosem volt kérdés az, hogy a zene napi szerepet kapjon a családi életben. Már egész kicsi gyermekként énekeltem, később én is tagja voltam édesapám zenekarának.

Amikor elérkeztek a tinédzser éveim, úgy éreztem, hogy az ő zenei stílusa nem az enyém, így nem tartottam vele tovább a fellépéseken, viszont a zene és az éneklés továbbra is az életem része maradt. Viszonylag sok időbe telt míg megtaláltam azt a stílust, ami számomra és belső énemnek is kedves, és azóta is érzem, hogy kiegészít, megnyugtat. A zene hozott össze a férjemmel is, akivel közös érdeklődésünk van, s kapcsolatunkban ez egy nagy közös pont, mert mindkettőnk életében létfontosságú szerepet játszik a zene. Gyermekeink születésével sem változott ez meg, de felismertük, hogy az, ami számunkra kedves, az nem biztos, hogy gyermekeinknek is megfelelő.

Óvodapedagógus hallgatóként sok tudást szereztem a gyermekek életkori sajátosságairól, igényeiről, fejlődésükről, és most látom, hogy bizony „laikus” szülői

gondolatunk igazán helytálló volt. Szinte minden ismerősünknek óvodáskorú vagy kisebb gyermeke van, és sokukkal zenei érdeklődésünk is igen hasonló. Ám, amikor a gyerekeink zenehallgatási szokásairól esett szó, meglepetten tapasztaltam, hogy sokan egyáltalán nem tartják olyan fontosnak, hogy zenei téren is a legjobbat nyújtsuk gyermekeinknek. Tapasztalatom szerint ebben a témában sokszor az egyén érdeklődése határozza meg azt, hogy gyermeke mit hallgasson, s nem az, hogy mit lenne célszerű, még annak ellenére is, hogy esetlegesen a szülő számára az az adott stílus nem éppen testhezálló. Ez az életbéli tapasztalás rendkívül elgondolkoztatott, s amikor szakdolgozati témát kellett választanom szinte örömmel láttam, hogy ilyen területen is lehet kutatást végezni.

A szakdolgozatom első felében szeretnék képet alkotni a zenéről, arról, hogy milyen hatást gyakorol ránk, mit tesz hozzá a személyiségünkhöz. A zenei érdeklődést, a hozzá fűződő döntéseket megannyi helyzet és tényező befolyásolja, ezért kitérek a család szerepére, a bölcsődei és az óvodai nevelésre a zenei nevelés szemszögéből. Azt gondolom, hogy mindezekén túl látni kell azt is, akár bölcsődében, óvodában, akár az intézményeken kívül éri a gyermeket zenei hatás, azokat sem lehet egy kategóriába sorolni. Ezért röviden kitérek néhány alternatív zenepedagógiai módszerre, külön azokra, melyek elemeit inkább intézményekben (óvodák, iskolák) alkalmazzák, és külön olyan programokra, melyekkel főként az intézményes nevelésen kívül lehet találkozni, mint például számos zenés foglalkozás szülők és gyermekeik számára. Wojciech Piróg már az 1960-as években azt látta, hogy az embert nagyon sok információs hatás éri, és az információk közül egyáltalán nem egyszerű eldönteni, vajon melyik milyen mértékben hasznos és építő. Ráadásul az ember a saját maga által alkotott felgyorsult világgal sem képes lépést tartani, ezért fontos, hogy ezen hatások közepette kitudjunk szűrni a számunkra megfelelőket. (Wojciech Piróg, 1967) Ezért röviden bemutatom az internet általi zenei világot is, azt, hogy milyen lehetőségeket kínál az óvodáskorú gyermekek számára zenei téren, főleg a jelenlegi világjárvány időszakában.

A dolgozatom második felében kérdőíves kutatásom eredményeit prezentálom, melyben arra kerestem a választ, hogy mi korunk családjainak zenei érdeklődése, milyen stílus vonzza a szülőket és gyermekeiket leginkább, mi határozza meg választásukat zenei téren, hogyan gondolkoznak a zenei nevelésről, és végül kik azok az előadók, akik leginkább hatást gyakorolnak jelenleg az óvodáskorú korosztályra.

Kodály Zoltán idézett szavaihoz visszanyúlva, az én célom sem az, hogy dolgozzam, illetve a kutatási eredmények által „ítéletet mondjak a zenéről”, viszont azt mégiscsak látni kell, hogy bár a zene valóban gyógyír és örömforrás, nem mindegy, hogy milyen, és az sem, hogy miként alkalmazzuk különböző emberi életszakaszokban.

2. Elméleti rész

2.1. A zene fogalma

A zene fogalmának meghatározása nem egyszerű, mert nincs egyöntetű, általános definíciója. Különböző szempontok szerint sokféle irányból megközelíthető a zene fogalmi meghatározása, de ezek többnyire mindig egy adott nézőpontból vizsgálandó, így minden területet, melybe a zene, a zeneiség beletartozik vagy beletartozhat, meghatároz valamilyen szintű definiálást. A zene fogalmának meghatározásánál elsődlegesen érdemes megvizsgálni kisebb alegységként a hangot. Kanizsai Rita így foglalja össze: *„A hang olyan fizikai jelenség, melyet hallás útján érzékelünk. A hang keletkezésekor a levegő rezgésbe jön, és hanghullámok (rezgések) formájában terjed.”* (Kanizsai 2012, 5. oldal) Tehát a hang a levegő útján terjed rezgések formájában, melyet érzékszervünk a fülünk kódol át értelmezhető információként az agyunk számára. A zene nem más, mint különböző hangok összessége ennek alapján. Zenei vonatkozásban a hangok azonban különböző csoportokra oszthatók. Kanizsai Rita így folytatja tovább: *„A hang zenei vonatkozású tulajdonságait elemezve, azt mondhatjuk, hogy a hangnak négy fő tulajdonsága van, ezek: hang magassága, hang időtartama, hangerősség, hangszín.”* (Kanizsai 2012, 5. oldal)

Látható, hogy maga a zenei hang is igen sokféle lehet, különböző szempontok szerint határozható meg. A zene fogalma is hasonlóan összetett. Asztalos Kata a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola egyik oktatója kutatásában több aspektust összevetve foglalja össze, hogy miként, milyen módon és milyen területek szerint lehetne meghatározni a zene fogalmát. A következőt taglalja: *„Pedagógiai szempontból a zene fogalmának meghatározását sokfelől megközelíthetjük. Követhetjük azt a más műveltségi területeken már alkalmazott megoldást, amely pszichológiai, társadalmi-kulturális és szaktudományi-tantervi aspektusokat különböztet meg (Csapó,*

2004, 2008; a matematikában például: Csíkos és Csapó, 2011). A zenével kapcsolatban az első csoportba sorolhatjuk többek között a hangok fizikai tulajdonságainak érzékelésével, észlelésével, az akusztikus információk feldolgozásával kapcsolatos pszichológiai folyamatokat, a másodikba a zenével, mint kulturális jelenséggel kapcsolatos kérdéseket, a harmadikba pedig a zene tanulásának, tanításának szempontjait kiemelő megközelítést. Az akusztika a zene fizikai paramétereiből kiindulva a levegő tovaterjedő rezgéseinek rendszerét, a pszichoakusztika ezen rezgések agyi leképeződését tekinti a zene alapvető jellemzőjének. A német fizikus, filozófus, biológus Küppers szerint a zene az akusztikai információ egyik formája. Ez azonban pragmatikus információ, amelynek lényege, hogy a „küldő” mintája a „fogadóban” speciális változást idéz elő az interakció során (Küppers, 1990). A zenei percepcióban tehát nem maga az információ játszik meghatározó szerepet, hanem az a neurális válaszminta, amely létrejön a „fogadóban”. (Asztalos 2012, 76. oldal) A zene fogalmának további meghatározását történelmi szempontból is taglalhatjuk, melyről Asztalos Kata így ír: „A zene fogalmához a történelem során elsősorban az alkotói és előadói tevékenységformák társultak, korunk zeneoktatásában azonban egyre meghatározóbbá válik a zenei befogadás, az aktív zenehallgatás, egyszóval az értő és érző közönség nevelése.” (Asztalos 2012, 77. oldal) Bár Asztalos Kata a tanulmányát a 7-12. éves korosztály figyelembevételével írta meg, az azonban teljesen nyilvánvaló, hogy a zenei nevelés nem ebben a korban kezdődik el. Alapjait már magzati korban felfedezhetjük. Az aktív zenehallgatás és az értő közönség nevelése már a 3-7 éves korosztályban is komoly feladat, mely céltudatos nevelést, fejlesztést kíván meg.

2.2. A zene emberre gyakorolt hatása

A zenének nem csak a fogalmi meghatározása, de az emberre gyakorolt hatása is egy igen bonyolult terület. Itt is sokféle szempont szerint vizsgálódhatunk, de az egyértelműen kijelenthető, hogy a zenének hatása van az emberre. A hatás milyensége, erőssége, megnyilvánulása természetesen nagyon sokféle lehet. Manapság már nem képezi vita tárgyát az az állítás, miszerint az emberre már magzati korban hatást fejtenek ki a hangok és maga a zene is, hanem elfogadott ez a tényállás, hiszen számos nemzetközi és hazai tanulmány, illetve kutató is alátámasztotta ezt, illetve orvosi megfigyelések sora is ezt igazolja. Raffai Jenő leírja könyvében (1997), hogy a magzatok például már 8 hetes

korokban agyi impulzusokkal reagálnak a zenére, majd a terhesség előrehaladtával 24 hetes kor körül a szívritmusuk is a zene ütemére válaszol, sőt pislogásuk is az őket ért hanghatásra reagál. A terhesség harmadik trimeszterében pedig motoros reakciókat is kivált a magzatokból. (Raffai, 1997) Ebből látható, hogy valóban nagyon korán, magzati kortól kezdve az emberből tényleges hatást váltanak ki a hangok, a zene. Ezek a hatások többfélék lehetnek megnyilvánulásaik szerint: fizikai, értelmi és érzelmi jellegűek egyaránt. Ha például az akusztikus ingerek már magzati korban érik az embert, akkor az nem csak a hallórendszerének fejlődésére gyakorol jótékony hatást, hanem pozitív irányba befolyásolhatja mind az érzelmi fejlődést, mind a kötődési képességeket. (Hegedűsné, 2015) Utóbbi terület rendkívüli fontos része az anya-gyermek kapcsolat alakulásának, melyet láthatóan pozitívan tud támogatni a zene.

A zene hatás, annak alkalmazása igen erőteljesen megmutatkozik a babák fejlődésében. Kognitív képességeik- és mozgásuk fejlődésében nagyon fontos szerepet játszik, melyet számos kutatási eredmény is igazol, illetve több módszer sikeressége is alátámasztja a zenei nevelés jelentőségét. Uzsayné Dr. Pécsi Rita „Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével” című értekezésében a következőket írja: „... a hallóideg a gerincvelő és az agyközpont által a test összes izomzatával kapcsolatban áll, ezzel magyarázható az, hogy a hanghatás befolyásolja az izomtónust, az egyensúlyt, a mozgást, a horizontális és vertikális érzékelést. (Ezt a tény erősítette meg a magyar Kokas–Enyedi–Mónus kutatócsoport iskoláskorú gyermekekkel végzett vizsgálati eredménye, amely rámutatott a tervszerű zenei hatássorozat és a mozgáskészség, motorikus fejlődés, mozgáskoordináció korrelációjára. [Kokas–Enyedi–Mónus] 1970/1.) Kokas–Enyedi–Eiben 1967/2.) A fülben elhelyezkedő egyensúlyozó szerv révén a test koreográfusaként is jelentős szerepe van. (Az egyenes testtartás pl. optimálisan ösztönzi a figyelmes hallgatást, mert az egész test mintegy antennaként a hangforrással együtt rezeg.) A térérzékelésünket is képes a zene befolyásolni, a lassú zene nagyobb tér érzetét kelti, mint a gyors. Ezért bezárt, szűkös, stresszes, zavaros helyzetekben az elegáns klasszikus zene jótékony hatással van.” (Uzsayné 2008, 13. oldal) Uzsayné értekezése kitér minden területre, melyre a zene hatással lehet, így az élettani hatásokon túl megvizsgálja az idegrendszerre, az emocionális készségekre, érzelmi tanulásra, szociális készségekre és művészi készségekre is kifejtett hatását. (Uzsayné, 2008) Természetesen a zene nem csupán kisgyermekkorban fejti ki fejlesztő, pozitív hatását. Látható a fent

említett területek által, hogy egy olyan „eszközzel” van szó, mely egész életünket átívelheti és különböző területek fejlesztésében, kiteljesítésében támogathatja az embert.

Nem szabad megfeledkezni a művészi hatásról sem. A zene az ember lelkének megnyugvást adhat, stresszoldó hatása régóta bizonyított. Számos, az emberből kiváltott fizikai hatáson túl, a zene lelkileg is hat, gyönyörködteti az embert. Hámori József a következőt fogalmazta meg ezzel kapcsolatban: „... a muzikalitás – és annak a fiataalkorban megkezdett fejlesztése – az emberi személyiség teljessé válásának integráns része. Ének, zene nélkül nem csupán szépségélményektől fosztjuk meg magunkat, hanem a sajátos kommunikációs, az érzelmi alarendszerrel is összefüggő, a tudati szférát is érintő tulajdonságok meglététől vagy kifejlődésétől is.” (Hámori 2016, 2. oldal) Ennek alapján kijelenthető, hogy a zene nem csupán az élettani funkcióinkra, a fizikumunkkal kapcsolatos koordinációs képességekre hat, továbbá érzelmeinkre, pszichénkire, de személyiségünk formálódását is befolyásolhatja. Személyiségünkkel pedig szoros kapcsolatban vannak a már említett egyéb területek, mint például az szociális készségeink és nem utolsósorban művészi készségeink.

Az eddigiek alapján kijelenthetjük, hogy a zenének hatása van az emberre. Számos területre kihat, életünk során megannyi készségünk, képességünk fejlődésére hatást gyakorol. Ezen hatásait már magzati kortól érzékeljük, reagálunk rá megannyi módon és formában. Szociális készségeink támogatásában is jelen van, különösen erőteljes közösségi hatást tud kifejteni. Körmendy Zsolt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Kodály Intézet, Zenepedagógia Szakcsoport tagja, az Iskolakultúra lapban megjelent írása is számos példát és programot sorakoztat fel, melyek mind a zene közösségformáló hatását tárják elénk. (Körmendy, 2010) A cikkben leírt pedagógiai módszerek ezen szakdolgozat szempontjából nem fontosak, de a zene hatását vizsgálva érdemes az alábbi mondatot bővebben megvizsgálni: a kodályi koncepció alapja a zenehallgatóvá nevelés, befogadóvá tétel. Látható, hogy a kisgyermekkorban megkezdett zenei nevelésnek fő feladatai közé tartozik, hogy a gyermeket a zenét befogadóvá tegye. Közösségre gyakorolt hatás szempontjából mindez azt jelenti, hogy akkor tudunk zenei közösségi élményekben és programokban részt venni és azt élvezni, ha már egészen korán olyan zenei ingerek érnek bennünket, melyek mindezt lehetővé teszik.

A következőkben kitérek az előzőleg említett zenei nevelés témakörére. Megvizsgálom azt is bővebben, hogy miként hat a személyiségfejlődésre, milyen szerepet játszik ebben a zene érzelmi és viselkedésbeli aspektusból.

2.3. A zenei nevelés és a személyiségfejlődés összefüggése

Az előző részekben leírtak alapján kijelenthető, hogy a zene minden területen igen nagy hatással van az emberre. Ám, ahhoz, hogy a zene kifejtsen hatását, szükség van arra is, hogy módszeresen alkalmazzuk, zenei nevelés keretében is megtapasztaljuk a zene fejlesztő, formáló hatását. De mit is jelent pontosan a zenei nevelés? *„A különböző zenepedagógiai módszerek egyaránt hangsúlyozzák, hogy a zenei nevelés célja a zenei élmény nyújtása, amely nélkülözhetetlen a gyermekek személyiségfejlődésében. Mindegyik módszer célul tűzi ki a zenei megismerő-, befogadó- és alkotóképesség fejlesztését is, azonban az egyes területek prioritásában és az egyes életkorokhoz való adaptálásában jelentős különbségek vannak. Kijelenthető azonban, hogy a zenei gondolkodást és fogalomalkotást a formális oktatás fejleszti ki.”* (Turmezeyné-Balogh 2009, 77. oldal) Látható, hogy a zenei nevelés igen sokrétű, számos fejlesztési terület által kívánja elérni az egyén személyiségfejlődését, zenei ízlésének formálását, zenehallgatóvá, befogadóvá tételét. A zenei nevelés úttörőjeként számít Kodály Zoltán, aki pedagógiájával, filozófiájával a zenei nevelést állítja a személyiségfejlődés központjába. (Erős, 2003) Forrai Katalin is Kodályt idézi, miszerint a zene személyiségformáló, fogékonyra tesz a szépre, formálja az ízlést és a magatartást. Forrai szerint a zenei nevelést ezért már születéstől el kell kezdeni, de igazából már magzati korban elkezdődik ez a folyamat. (Forrai, 2016) *„Közismert a történet, amely szerint Kodály arra kérdésre, hogy mikor kell megkezdeni a zenei nevelést, így válaszolt: „kilenc hónappal születése előtt”* (Kodály, 1964, 246. o.)” (Turmezeyné-Balogh 2009, 64. oldal) A zene tehát az célzott nevelés által hozzájárul ahhoz, hogy a személyiségünk megfelelően tudjon fejlődni. A mindennapos zenei nevelés a gyerekekre kedvezően hat, pozitívan befolyásolja problémamegoldó képességüket, érzelmi intelligenciájuk magasabb lesz és általánosságban ügyesebbek lesznek. A zene nem csak a személyiségüket formálja, de gazdagítja és alakítja értékrendjüket és ízlésvilágukat, képes belsőleg is egyensúlyt teremteni a gyermekben. Ha a zenei nevelés intenzív formában valósul meg, akkor ugyanezen gyerekeknél megfigyelhető, hogy sokkal inkább toleránsabbak

és elfogadóbbak azokkal szemben, akiknél a zenei irányú nevelés kis mértékben vagy egyáltalán nem valósult meg, nem fejtette ki rajtuk hatását. (Hegedűsné, 2015) Forrai Katalin továbbá kifejti, hogy a zenei nevelés művészeti nevelés is egyben, mely az érzelmeken keresztül hat a gyermekre és ezáltal formálja személyiségét. Az előzőekben láthattuk, hogy a zene milyen fizikai, érzelmi és érzelmi hatásokat fejt ki az emberben. Forrai azt is kifejti, hogy a zenei nevelés kisgyermekkorban nem „csupán” a már említett „nagyobb” területeket fejleszti, hanem ezeken belül számos kisebbet is, mint például fejlődik a zenei hallás, az éneklési készség és ritmusérzék. A gyerekek mozgásfejlődésére továbbá úgy is hatást fejt ki, hogy ösztönzi a gyermek mozgásának összerendeződését, mely folyamat megvalósulása elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy a mozgásfejlődés, mozgáskoordináció, illetve a térpercepció további szakaszaiban is megfelelően tudjon a gyermek fejlődési üteme tovább haladni, magasabb szintre jutni. Forrai Katalin kiemeli, hogy a kisgyermekes esetében, az ő vonatkozásában az óvodáskorúak körében akkor tud teljesen megvalósulni, pozitív hatást eredményezni a zenei nevelés a gyermek fejlődésére és a személyiségére, ha mindez a fejlesztő tevékenység hatékonyan, az óvodáskorú gyermek életkorának figyelembevételével történik. (Forrai, 2016)

A cél tehát az, hogy úgy alkalmazzuk a zenei nevelést, hogy a gyermekek életkorát vegyük figyelembe és ahhoz igazítsuk hozzá a nevelés során alkalmazott anyagokat. Ezt a nevelést már magzati korban lehet, sőt ajánlott elkezdni, így ennek alapján kijelenthető, hogy nem csak az általános nevelés, de a zenei nevelés első színtere is a család. A következőkben kitérek arra, hogy a zenei nevelésben, a gyermek személyiség- és képességeinek fejlődésére milyen hatással van a család, mi a szerepe. Ezután megvizsgálom közelebbről az intézményes zenei nevelést, azaz a bölcsődei és óvodai színtereket.

3. Kisgyermekkor zenei nevelés

3.1. A család szerepe

A család, mint fogalom meghatározása igen sokrétű és bonyolult. Schanda Balázs így ír róla a „Házasság és család az alkotmányjogban” című cikkében: *„A legáltalánosabb meghatározás szerint a család olyan szabad akaratlan alapuló életközösség, amelynek legalább két tagja van, akiket tényleges kapcsolat, kötődés és függőségi helyzet tart össze, és amely viszonyrendszerben mindegyik félnek meghatározott jogai, és – a gyermekeket kivéve – egyben kötelezettségei vannak. (Drinóczi-Zeller m. 80.) A család tehát elsődlegesen érzelmi és gazdasági közösség, amely hozzátartozói viszonyt eredményez, és tartási kötelezettséget alapoz meg. A család tehát intézmény. Jogot megelőző intézmény, melyet a jog úgy vesz körül szabályokkal, hogy a családot nem teszi önállóan a jog alanyává – szemben pl. egy egyesülettel. A családot tényleges – a családjog által is érzékelt rokoni – kötelékek, érzelmi gazdasági kötelékek fűzik össze.” (Schanda 2020, 697-698. oldal)* A család, mint közösség elsődleges szocializációs színtérként jelenik meg a gyermekek szemszögéből nézve, hiszen ebben a kis közösségben, az intézményes nevelés előtt tanulja meg a gyermek az alapvető, élethez elengedhetetlen cselekvéseket, viselkedés mintákat. Mindebből pedig az következik, hogy szerepét és funkciót tekintve is igen sokféle lehet. A Bölcsész Konzorcium által közreadott 2006-os „Család, gyermek, társadalom” című kiadványa azt taglalja, hogy a család milyen szerepet tölthet be a gyermekek életében. Kiemeli, hogy az elsődleges szocializációs színtér csak akkor tud megfelelően működni, ha a család légköre, harmóniája megfelelő, szeretetteljes. Kifejezetten fontos látni azt, hogy a szülők mellett a testvéri és a nagyszülői kapcsolatok is mind-mind közvetlenül hatnak a gyermekre, mintát adnak számára. A család tagjainak tehát megvannak a maga szerepkörei is és ezáltal a szerepkör által „kapott” feladatai is. (Bodonyi és Mtsai, 2006) A kiadvány nagyon részletesen taglalja a család témakörét, amit most a fő témát tekintve nem fejtek ki részletesen, ám azt még fontos látni, hogy a család funkciói mik is lehetnek a teljesség igénye nélkül. A család funkciói közé tartozik a biológiai funkció (szaporodás), gazdasági funkció, szocializációs, nevelési funkció, személyiségformálás és többek között a kulturális igény felkeltése is. (Bodonyi és Mtsai, 2006) Utóbbi területek a kisgyermekkor zenei nevelés kapcsán nélkülözhetetlen funkciók. Az előzőekben érintettük a zenei nevelés személyiségformálásához kapcsolódó

témakörét, de mindezt fontos kiegészíteni a kultúra iránti igény felkeltésével is. Látható, hogy az utóbbi terület kibontakozása is már jóval az intézményesített nevelés megkezdése előtt kellene, hogy elinduljon és ebben a család, mint formáló közeg igen nagy szereppel kellene, hogy bírjon. Dr. Szarka Júlia így fogalmazza meg meglátásait ebben a témában: *„A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodának kiegészítő szerepe van. Ennek az alapelvnek a zenei megközelítése viszont akkor válik valóságossá, ha a szülők zenei nevelése szinte együtt tud folyni a gyermekével.”* (Dr. Szarka 2011, 75. oldal) Forrai Katalin is leírja azt, hogy a nevelés és egyben a zenei nevelés elsődleges színtere a család. A családban történő zenei nevelés elősegíti a gyermek fejlődését, mind a mozgásfejlődés, mind a kognitív képességek fejlődése terén, ugyanakkor érzelmileg is feltölti, erősíti a szülő-gyermek kapcsolatot, s mindezek szoros együttműködésben vannak egymással. A személyes énekelgetés, az ölbéli játékok és hasonló zenei tevékenységek már a prenatális életszakasztól pozitív hatást fejtenek ki a gyermekre, hiszen az anya bőrén keresztül a magzat hallja a külvilág hangjait, így a zenét, az énekszót is. (Forrai, 2016) Forrai továbbá azt is kiemeli, hogy a családnak ezen a területen azért is van kiemelkedően fontos szerepe, mert a gyermekeket ily módon számos más képességre és készségre teszi fogékonyra, képessé. Leírja, hogy azok a gyerekek, akiket rendszeres zenei hatások értek kicsi koruktól kezdve, azok érzelmileg sokkal kiegyensúlyozottabbak, több hangot adnak ki, ezáltal a beszédfejlődésük is hamarabb megindulhat, fogékonyabbak az utánzásra, megfigyelésre. A későbbi fejlődési szakaszokban továbbá megfigyelhető, hogy ezen gyerekek hosszabban és koncentráltabban tudnak figyelni, éneklési készségük már korán megnyilvánul, hamarabb dúdolnak, énekelgetnek, adnak vissza dallamokat, emellett fejleszti emlékezetüket, zenei hallásukat, ritmusérzéküket. (Forrai, 2016) Mindebből látható tehát, hogy az intézményi nevelés megkezdése előtt a családi színtérben történő zenei nevelés már nagyon sokat ad a gyermeknek, nem csupán fizikai, értelmi és érzelmi szinten, de személyiségformálásában is nagyban közrejátszik, hiszen az ilyen nevelésben részesülő gyermekekből nagyon valószínűséggel válik zeneszerető, a zenét befogadó ember. Ezen a ponton pedig visszautalva a család kulturális igény felkeltésnek funkciójára, látható, hogy ezen gyermekek igénye a kultúrára a zenei neveléssel közvetlenül elősegíthető. Asztalos Kata továbbá így ír minderről: *„A formális tanulási környezet mellett meghatározó szerepet játszik az otthon, a család, az életkornak megfelelő zenei tapasztalatok megléte már a magzati kortól kezdődően. A keresztmetszeti vizsgálatok eredményei kimutatták, hogy a gyermekkori zenei fejlődés minőségére a legnagyobb*

hatást a család szocioökonómiai háttere fejt ki (Hargreaves, 1986/2001). A mérések során vizsgált háttértényezők közül a közös otthoni éneklés, hangszerjáték, az otthon található hangszerek száma, a zenei hanghordozók, a szülők zenei attitűdje mind pozitív korrelációt mutatnak az egyes zenei részképességekkel (Shuter-Dyson és Gabriel, 1981).” (Asztalos 2012, 89. oldal)

Összegezve megállapítható, hogy a család szerepe a zenei nevelést illetően egyértelműen fontos. Számos területre kihat, mely a kisgyermek megfelelő fejlődése szempontjából elengedhetetlen. Az intézményes nevelést megelőzően a család feladatai közé tartozik, hogy segítse, formálja, fejlessze a kisgyermeket zenei téren is, mindezt pedig egyszerű módszerekkel, például spontán énekléssel, ölbeli játékok alkalmazásával vagy hangszerek használatával érheti el minél hatékonyabban és céltudatosan. Bár a zenei nevelés viszonylag egyszerű módszerekkel megvalósítható otthon, családi körben, mindez még nem jelenti azt, hogy valóban megfelelően és a gyermek életkorához képest megfelelő szinten és minőségben történik. Szarka Júlia ezt a következőképpen fogalmazza meg: *„... a zenei nevelés tekintetében az óvoda nem láthat el „csak” pótló feladatokat, mert az alapozás nem, vagy nem jó irányban indul meg a családok többségében – tisztelet a kevés kivételnek –, és éppen az óvoda teheti meg a kezdő lépéseket a gyermekek és a szülők minőségi zenei fejlesztésében.” (Dr. Szarka 2011, 75. oldal)* Szarka Júlia megállapításából láthatjuk, hogy a családban történő zenei nevelés nem mindig elégséges vagy történik jó irányban, ám az vitathatatlan, hogy kell és szükséges, hogy az intézményes nevelés előtt a gyermek részesüljön benne a családi közeg által. Gábor Adrienn a következőket mondja a témában: *„A családban történő zenei nevelés alatt azt értjük, hogy az édesanya (és ideális esetben az édesapa, nagyszülő, nagyobb testvér is) mondókázik és énekel a gyermeknek, és ölbeli játékokat játszanak.” (Gábor 2013, 199-200. oldal)* Gábor Adrienn írása további részében Csépe Valéria szavaival is alátámasztja a zenei nevelés fontosságát és a család meghatározó szerepét e téren: *„Csépe Valéria szerint: „A zene azonban nem csupán egyfajta agyfényesítő. Erőteljesen hat az érzelmekre, a mozgásfejlődésre, az ének mintegy húzza a nyelvi fejlődést. Az együtténeklés, az énekkal, mozgással kísért ringatók, dőcögtetők az anya—gyerek kapcsolatnak is legalább olyan jót tesznek, mint a közös játék, s az esti mese” (Csépe, 2010. 02. 14., o. n.).” (Gábor 2013, 201. oldal)*

Szarka Júlia gondolataihoz visszakanyarodva látható, hogy bár a családi szinten történik az intézményes nevelést megelőzően, kiemelkedően fontos és nem elhanya-

golható, viszont azt is látni kell, hogy minden jó szándék ellenére a családban történő zenei nevelés nem mindig azokat az igényeket elégíti ki, ami a gyermek korának megfelelő. (Dr. Szarka, 2011) Bár a mostani jogszabályok szerint a bölcsődei nevelést nem kötelező igénybe venni, mégis érdemes beszélni róla, hiszen azok a gyermekek, akik az óvodát megelőzően részt vesznek benne, ott is találkoznak zenei neveléssel, mely már intézményes keretek közt, kornak és igényeknek megfelelően történik. A következő részben ezt fejtem ki bővebben.

3.2. Bölcsődei zenei nevelés

A családi szintér után az első közeg, ahol a kisgyermek következetes, számára megfelelő zenei neveléssel találkozhat, a bölcsőde. Gábor Adrienn írásában elmondja, visszakanyarodva a családhoz, hogy akkor lenne ideális a családban történő zenei nevelés, ha az párosulna valamilyen fajta zenei foglalkozással is, amire, ha lehet, hetente eljárna a szülő a gyermekével. Ezek nemcsak a gyermeknek, de a szülőnek is élményt tudnának biztosítani. Sok esetben az ezekre való eljárás különböző okoknál fogva nem valósul meg a családokban, így mindenképpen fontos szintérré válik a bölcsődei zenei nevelés azon gyermekek számára, akik odajárnak, hiszen ekkor már a kisgyermeknevelők is bekapcsolódnak a gyermek nevelésébe, fejlesztésébe és ezt zenei téren is elengedhetetlen megtenniük. (Gábor, 2013) Gábor a továbbiakban kifejti, hogy az édesanyák manapság sokszor nem látnak példát arra a saját családjukon belül, hogy miként daloljanak gyermeküknek, hogyan használják a gyerekdalokat, ölbeli játékokat, ezáltal a bölcsődei nevelés egyfajta „hiánypótló” közegként is megjelenik azon gyermekek számára, akik otthon nem, vagy nem megfelelően részesültek zenei nevelésben, ennek szakszerű megvalósulásához pedig létfontosságú, hogy a kisgyermeknevelők kellően elkötelezettek és felkészültek legyenek. (Gábor, 2013) Forrai Katalin *„Ének az óvodában”* című könyvében szintén kitér a bölcsődei zenei nevelés színtérére is. A bölcsődei zenei nevelés elsődleges feladata az, hogy felkeltse a kisgyermek zene iránti érdeklődését, spontán hangadásra ösztönözze. Ennek érdekében a felhasznált mondókákat és dallamokat mozgással kötik össze így segítve elő az aktív részvételt. Fontos megjegyezni azonban, hogy a bölcsődében nincsen szervezett, közös éneklés, dallamtanítás. A kisgyermeknevelő alkalmasszerűen énekel, minden esetben, ahol csak lehet. Ekkor a gyermek utánozhatja a nevelőt, így kialakítva egyben azt a „szituációt” is,

melyben a gyermeket ösztönzi a spontán hangadásra. (Forrai, 2016) Katonáné Malmos Judit a következőket írja a témában: *„A bölcsődei zenei nevelés tovább segíti a kisgyermek érzelmi fejlődését, a zenei hallás, éneklési, illetve beszédképesség alakulását és meghatározó a gyermek egészséges fejlődésében. Az énekelgető gondozónő derűs és kiegyensúlyozott, hiszen idegesen, fáradtan nem lehet énekelni. Az éneklés a gyermekre kedvezően hat, nyugalmat és örömet jelent, és a közös játék megerősíti bensőséges kapcsolatát a gondozónővel. A mondókák, énekes játékok állandó ismételtetése örömforrás, amely a gyermek biztonságérzetét növeli. A játék, nevetés, tréfa átélése a kicsik számára egyfajta „lelki vitamint” jelent, amely a személyiségfejlődéshez nélkülözhetetlen.”* (Katonáné 2004, 38. oldal) Katonáné szavai tehát összefoglalják, hogy a zenei nevelés mennyire fontos a gyermek minden területre kiterjedő fejlődésének szempontjából, kiemeli, hogy a bölcsődei zenei nevelés elsődleges feladata valóban az, hogy a zene örömforrás legyen a gyermek számára, és kiemelten fontos, hogy mindez nyugtató hatással legyen a gyermekre, aki így nemcsak környezetét érzi biztonságosnak, de egy stabil, közeli kapcsolatot is ki tud alakítani a kisgyermeknevelővel.

Látható, hogy a gyermek életében a bölcsőde is meghatározó szerepet játszik zenei nevelés terén is, így az a gyermek, aki bölcsődei nevelésben részesül már igen korán megfelelő és a korának való zenei nevelésben tud részt venni. Bár ez a színtér sem elhanyagolható, mégis kijelenthető, hogy a valódi zenei nevelés óvodás kortól kezdődik egy kisgyermek számára. A következőkben az óvodai zenei nevelés területét fogom részletezni.

3.3. Óvodai zenei nevelés

Az óvodában történő zenei nevelés fontos és nélkülözhetetlen. Bár az elmúlt évtizedek alatt számos formában változott, fejlődött, gyarapodott az óvodai nevelés ezen területe is, összességében elmondható, hogy a célja változatlan maradt, azaz, hogy a mindennapos zenei nevelés pozitív hatással van a gyermek fizikai, értelmi és érzelmi fejlődésére. A zenepedagógiai elvek alapját Kodály Zoltán koncepciója jelenti a legtöbb esetben, melynek az előzőekben említett területek mellett az is a célja, hogy az óvodai zenei nevelés keretén belül a gyermek megkapja a zenei műveltség alapjait. (Dr. Szarka, 2011) Az ÓNOAP vagyis az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja részletesen leírja, hogy az óvodai zenei nevelés által mivel kell megismerkednie, mit kell tudni elsajátítania

a gyermeknek az óvodás évei során. Ezt olvashatjuk: „Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömeit. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.” (ÓNOAP, 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, 2012) Mindez úgy tud a leghatékonyabban és legteljesebben megvalósulni, ha az óvodapedagógus a zenei anyagot kellő alaposággal és felkészültséggel válogatja meg és ő maga is rendelkezik olyan talentumokkal, melyek segítenek neki abban, hogy az általa előadott dalt vagy hangszeren megszólaltatott dallamot tisztán, érthetően adja elő, ezáltal válik előadása, mintája gyönyörködtetővé, követendővé. Forrai Katalin „Ének az óvodában” című könyvében leírja, hogy a gyermekek számára csak a legjobb minőségű zene adható, fontos, hogy minden érzékszervére hasson. Továbbá megemlíti, hogy a zenei nevelés akkor tud a leginkább közel kerülni a gyermekhez, ha a zenei nevelés a saját kultúrájának dalaival kezdődik, így ezáltal tud kialakul „zenei anyanyelve” is. (Forrai, 2016) Látható, hogy a zenei nevelés egy kisgyermek életében az óvodába lépéssel válik komplex, minden területre kiterjedő valódi neveléssé, ezért aztán kijelenthető, hogy csak úgy, mint más műveltségi területek esetében, a zenei nevelés területén is nagy felelősség van az óvodapedagógusok vállán. Szarka Júlia, az óvodai zenei nevelésről írt értekezésében, mely az Alapprogramban foglaltakat elemzi részletesebben, a következőket mondja: „A pedagógushoz való viszony formálásában az ének-zenei 'foglalkozásokon' a pedagógus szervező, vezető és értékelő tevékenysége valósul meg. A gyermekek igyekeznek a pedagógus dicsérő szavait kiérdemelni, így fokozatosan hozzászoknak a kööttségek és a pedagógus irányító szerepének elfogadásához, amely egyben a szokás- és normarendszer kialakításához is hozzájárul. A pedagógus tevékenységének lényege az, hogy modell. Az óvónő olyan meleg légkört tud kialakítani, amelyben következetességgel, igazságos vezetéssel olyan pozitív viszonyulást alakít ki a gyermekben, amely később a tanító elfogadását is elősegíti.” (Dr. Szarka, 2011) Kiemelendő, hogy az óvodai nevelés egész voltára igaz, hogy fizikai, értelmi és érzelmi területek fejlődésére van hatással a különböző műveltségi területeket magában foglaló tevékenységek által. Ám az óvodának (főleg, ha a gyermek nem járt bölcsődébe) nem „csupán” ez a feladata.

A legnagyobb „változást” adja a gyermekeknek: a szocializálódás lehetőségét. A társas kapcsolatok, később a társadalomba való beilleszkedés alapjait az óvodában kapja meg a gyermek, s ezeket a folyamatokat kifejezetten támogatja és elősegíti a zenei nevelés tevékenysége is. Szarka Júlia erről így ír: *„Az érzelmi nevelés és szocializáció biztosításában a legnyilvánvalóbb a zenei nevelés szerepe, amellyel bőséges irodalom foglalkozik. A zenei tevékenységek esetében arra kell törekednünk, hogy a gyermeknek a lehető legtöbb érzelmi élményben legyen része. Ezek az élmények kihatnak a társas kapcsolatok alakulására. Ennek érdekében leginkább a közösségi érzés kialakítására kell törekednünk. Ez nem csak beilleszkedést jelent, hanem a közösséghez való tartozás igényét is. A körjátékok közösségi jellege e téren sok fejlesztési lehetőséget biztosít, énekes játék közben oldódhatnak a gátlások, az alkalmazkodó képességük, szabálytudatuk is csiszolódik.”* (Dr. Szarka 2011, 78. oldal) Az óvodai nevelés során a gyermekek minden alapot megkapnak, melyre életük későbbi szakaszaiban szükségük lesz. Az óvoda a szocializációs folyamatokon túl támogatja és elősegíti a szülőföld, az anyanyelv és a saját kultúra és hagyományok szeretetét, értékelését, bensővé tételét. A zenei nevelés során a gyermekek számos dallal találkoznak, melyek ezeket a területeket is érintik, például nemzeti ünnep, vagy egyéb ünnep/szokás megismerésekor, megélésekor. (Dr. Szarka, 2011) A mondókák, énekes játékok elősegítik a gyermek anyanyelvének, ritmikai érzékének, zenei hallásának fejlődését, zenei alkotókedvének kibontakozását. Fontos, hogy ezek az „eszközök” akkor hatnak leginkább a gyermekekre, ha az óvónő modellként szolgál. (Forrai, 2016) Az óvoda az iskolás évekhez nagyon sok alapot ad, felkészíti rá a gyermeket, vizsgálja képességei és készségei alakulását, fejlődését az óvodai évek során. A zenei nevelés területén is arra törekszik, hogy iskolás korra elsajátítsanak megannyi készséget és képességet. Szarka Júlia így összegzi ezt a területet: *„Az iskolakezdéshez szükséges testi, lelki és szociális érettség kialakításában a zenei nevelésnek folyamatos szerepe van, éppen a – korábban elemzett – képességek fejlesztésében való jelentős hatása miatt. De azért jó lenne abban reménykednünk, hogy az elsős énekórákon a tanítók örömmel tapasztalhatnák a következőket:*

- a gyermekek viszonylag tisztán énekelnének közösen és egyénileg is a nekik megfelelő dalok és hangmagasság megválasztásával;
- örömmel őriznék hagyományainkat a dalosjátékok gyakorlásával;
- tisztában lennének a magasabb–mélyebb fogalmával, sőt az egyszerűbb dallamvonalak térbeli jelölésével, a hangerő- és hangszínkülönbségekkel, ill. a belső hallás feladataival (felismerés, bújtatás stb.);
- a zenei kreativitás és zenehallgatás egyszerűbb lehetőségeivel;
- az óvodásoknak megfelelő

mozgás- és táncformákkal. Mindezek csak tudatosan, szakszerűen végzett, kiemelt és rendszeresen „gyakorolt” feladatokkal megtervezett óvodai zenei neveléssel és zeneileg is elkötelezett óvodapedagógusokkal valósítható meg.” (Dr. Szarka 2011, 85. oldal)

Az eddigiekben főként Szarka Júlia gondolataira támaszkodtam, mert úgy gondolom, hogy megfogalmazásai által jól betudtam mutatni az óvodai zenei nevelés mibenlétét. Ám fontos megjegyezni, hogy számos könyv, cikk és egyéb írásos anyag készült, melyeknek a célja ezen téma ismertetése, részleteinek bemutatása.

Szeretném még kiemelni a Janurik Márta és Józsa Krisztián által készített tanulmányt, ami a zenei képességek fejlődését mutatja be 4 és 8 éves kor között. Mindezt úgy tették, hogy elemzésnek vetették alá az óvodáskori és a kisiskoláskori zenei nevelést, megvizsgálták, hogy a családi háttér milyen hatással bírhat a gyermekek képességeinek fejlődését illetően, illetve feltárták a zenei képességek életkori jellemzőit, azok felépítését, sajátosságait is. Kutatásuk hiánypótló, mert az említett korosztály vizsgálata és összevetése a zenei nevelés témakörében nem volt, sőt külföldi vizsgálatok sem irányultak célzottan erre a területre. A tanulmány végén Janurik és Józsa elmondja, hogy az óvodában megvalósuló aktív zenei nevelést kisiskolás kortól felváltja a mindössze reprodukzív folyamatokat támogató oktatás, mely elszomorító eredmény. (Janurik-Józsa, 2013) Ebből is látszik, hogy az óvodában történő zenei nevelés milyen fontos, mert bár az iskolába lépést követően is meglennének a lehetőségek és módszerek, melyekkel megfelelő zenei nevelésben részesítenék a gyermeket, sajnos a hangsúlyok máshova helyeződnek e tekintetben, emiatt kisiskolás korban a zenei nevelés már nem valósul meg a kívánt mértékben és formában. Emellett érdekesség Várad Judit disszertációja is, amely a zenei nevelés gyökereiről szól. A történelmi kitekintés során megláthatjuk, hogy a zenei nevelésre mindig is volt igény, bár módszereiben és megvalósulásában igen eltér a jelenleg bevett és alkalmazott módszerektől. Várad Judit kiemeli Brunsvik Teréz munkásságát, neki köszönhető hazánkban az első óvoda, akkor még kiseddóvó megalapítása. Bezerédj Amália is részt vett az óvodaalapításban Magyarországon, sőt könyvei is nagy visszhangot kaptak. A zenei nevelés tekintetében kiemelendő, hogy ő alkotta meg az első magyar kottás daloskönyvet, melyet kislányának írt és „*Flóri könyve*” címmel vált híressé. (Várad, 2014) Látható, hogy sokan és sokféle módon tettek hozzá, alakították az óvodai zenei nevelést. Kutatások, módszerek, eszközök, könyvek és sok egyéb hasznos információ áll rendelkezésre manapság

az óvodapedagógusok számára ebben a témában, melyeknek az a célja, hogy a zenei nevelést minél gyakorlatiasabb, pozitív hatásokat eredményező, örömteli tevékenységgé tegyék.

Valóban komplex és minden területre kiterjedő nevelés az óvodai zenei nevelés, melynek fontossága és „missziója” vitathatatlan. Ahogy a fentiekből látható, sokféleképpen változott az idők során, és manapság is vannak lelkes kutatók, pedagógusok, akik szeretnének valami újat, másabbat alkotni ezen a területen. A következő fejezetben ezért szeretnék kitérni kettő területre: a fejezet első fejében bemutatok néhány személyt, akik nemzetközi viszonylatban meghatározó alakjai a zenei nevelésnek. Módszereik és filozófiájuk vezetett el többek között ahhoz, hogy mára különböző, úgynevezett alternatív zenepedagógiai programok állnak rendelkezésre teljes eszköztárral és módszertannal. Az alternatív pedagógiák célja, hogy „... új eszméket és gondolatokat állítsanak bizonyos pedagógiai feladatok szolgálatába” (Langerné 2011, 93. oldal), és a zenei nevelésben alkalmazott alternatív programoknak is az a célja, hogy a megszokottól eltérő módszereket, alternatívákat adjon. A fejezet második felében olyan programokat fogok ismertetni, melyek még további lehetőséget nyújtanak a kisgyermek zenei nevelésére. Ezek a programok a szülőknek is szólnak, ők is részt tudnak venni rajtuk személyesen, osztozni tudnak a gyermekük élményében.

4. Alternatív zenepedagógiai lehetőségek a zenei nevelésben

A magyar zenei nevelés alapjában véve Kodály Zoltán koncepciójára, meglátásaira, alapelveire épül, de fontos látni azt, hogy Magyarországon kívül és belül még számos olyan zenei nevelés iránt elkötelezett ember volt, akik új meglátásaikkal számos újítást vezettek be a zenepedagógiában. Persze, ezek sok tekintetben eltérnek egymástól, a lényegük mégis ugyanaz: úgy kell közvetíteni a zenét és átadni annak szeretetét a nevelés során, hogy az valóban pozitív hatással legyen az emberre.

Elsőként érdemes megemlíteni a svájci származású énektanárt *Emile Jaques-Dalcroze*-t. Az ő módszerét az inspirálta, hogy szerette volna feloldani a merev zenetanítást, és úgy átalakítani, hogy a zene az érzékekre hasson. Ezt úgy valósította meg, hogy a zene tanítását testmozgással párosította, mert megfigyelte, hogy hiába a tehetséges gyermek, ha a merev oktatási módszerek nem mélyítik el benne a kapott tudást. Nem akarta,

hogy a zenetanítás elméleti síkon mozogjon, hanem gyakorlatiassá, élvezetessé tette, melyben már nem csak az agy munkálkodott, de a test és a lélek is. Így alakult ki a Dalcroze – Eurythmic, vagyis az Euritmia, melyről fontos kijelenti, hogy nem helyettesíti a hagyományos zenepedagógiai módszereket, inkább kiegészíti azokat. (Farkas, 2015) Az „*Euritmia-gyakorlatának sajátossága, hogy a zenei érzéket és tájékozottságot testmozgáson keresztül fejleszti ki. Alapelve: a hangszertanulást előzze meg a ritmikus mozgás gyakorlása! E ritmikus mozgás nem választható el a szolfézs elmélyült tanításától, mert akkor az egész koncepció tévútra kerül.*”¹ Dalcroze így fogalmazza meg módszerét: „*A módszernek, melyet alkottam és mely a nevemet viseli, az a célja, hogy a zene segítségével összhangba hozza az egyén értelmi és testi képességeit.*” (Szönyi 1988, 9. oldal) Az Euritmia módszerét Magyarországon elsődlegesen a Waldorf-pedagógiát² folytató intézmények alkalmazzák. A módszer bevezetésének ajánlott életkora a 4 éves kor, így már az óvodás korosztálynál is alkalmazható. (Farkas, 2015) 39 iskola és 53 óvoda³ nyújt lehetőséget, hogy a gyermekek részt vegyenek Waldorf-pedagógián alapuló nevelésben, oktatásban és ennek keretén belül megismerkedjenek és elsajátítsák az Euritmiát.

A bajor zeneszerző, *Carl Orff* módszere is úttörő újításokat vezetett be a zenepedagógiában. Az ő zenetanítása ritmikái improvizációkra épül, melyek kiindulópontjai a gyerekdalok- és játékdalok, mert úgy gondolja, hogy a zene alapját a ritmus adja, a dallam csak másodlagos helyet tölt be. (Bozsik, 2020) A hangzásokat elősorban mozgással ábrázolják, amikből grafikus ábrákat készítenek egyéni jelekkel, mely után a hagyományos zenei írást is elsajátítják a gyerekek. Orff különböző, saját maga által készített egyszerű ritmikus hangszereket (gong, cintányér, xilofon, harangjáték) is használt, de legfőképpen az emberi test hangszerként való alkalmazása volt fő irányelve a zenei nevelés során. Szerinte a zenei tapasztalatszerzés legjobb módja az aktív részvétel, és ehhez szerette felhasználni a népzene is, melyről azt gondolta, hogy ez a legtermészetesebb formája a zenének a gyermekek számára. (Bozsik, 2020) Az Orff módszer az alternatív módszerek közül az egyik legelterjedtebb, mert rövid időn belül látványos eredményeket érhetnek el benne a gyermekek, akik módszer által örömmel és felszabadultan élik meg a zene és a zenélés örömét. Magyarországon több helyen is

¹ Alternatív zenepedagógiai irányzatok a 20. századi Európában (2015)

<https://www.parlando.hu/2015/2015-3/Alternativ-zenepedagogia.htm> {Letöltve: 2021. 03. 21.}

² http://www.vadrozawaldorf.hu/a_waldorf_pedagogia_sajatos_tantargyai.html {Letöltve: 2021. 04. 08.}

³ <https://felelsszulokiskolaja.hu/oktatas/alternativ-iskolak-es-uj-oktatasi-formak-magyarorszagon-a-xxi-szazad-elejen> {Letöltve: 2021. 04. 08.}

használják ezt a módszert vagy több elemét, és az Orff-hangszereket.⁴ A módszert többnyire általános iskolákban, gimnáziumokba, zeneiskolákban alkalmazzák, példa erre az Alsóerdősori Bárdos Lajos Általános Iskola és Gimnázium, de Budapesten, Debrecenben és Soltvadkertben is találunk ilyen intézményt. Több ilyen iskolában Orff-együttesek is alakultak, ilyen például a nagykanizsai Orff Ütőegyüttes, amelyben már 7 éves kortól részt vehetnek a gyerekek. (Andorka, 2013)

Dalcroze és Orff mellett például Edgar Willems és Maria Montessori is meghatározó alakjai az új zenepedagógiai irányzatoknak, s nekik is számos, a zenei nevelést kiegészítő és komplexebbé tevő módszert köszönhetünk. *Willems* szerint a zene három fő alappillérből áll, melyek a ritmus, a dallam és a harmónia. Módszere is ezt a három tényezőt veszi alapul, melynek fontos része az improvizáció, a szabad éneklés, a hallás fejlesztése hangszerekkel. A hangszerek, mint például a furulya és ütőhangszerek segítenek abban, hogy kialakuljon a helyes hangszínelismerés, a hangirány helyes megállapítása, illetve reprodukciós lehetőséget is kínál. *Willems* több évtizeden át foglalkozott óvodáskorú gyermekek zenei nevelésével, főleg a 3-4 éves korosztállyal. Szerinte ezt a kort mindenképpen meg kell ragadni, hiszen a gyermekek ilyenkor természetes adottságaikat ösztönösen használják, kíváncsiak és nagyon fogékonyak a zenére, ezért módszerében kiemelkedő szempontként jelenik meg a szülőkkel való kapcsolattartás fontossága, mert hiszi, hogy a gyermek zenei nevelését már az édesanyának kell megkezdenie azzal, hogy énekel neki. Ezért aztán *Willems* úgy gondolta, hogy fontos a szülőkkel megosztani az éves zenehallgatási anyagot, hogy otthon is nyomon tudják követni azt, amit gyermekük az óvodában, iskolában elsajátít. (Farkas, 2015) A *Willems*-módszer Magyarországon jelenleg alig ismert, így nincs olyan intézmény, melyben alkalmazzák. *Maria Montessori* a *Dalcroze*-módszerhez hasonlóan kombinálja a zenei készségfejlesztést ritmikus mozgással. Módszerét azonban az teszi különlegessé, hogy fontos szerepet kap benne a csend, mert a csend segít nemcsak a zene megértésében, de annak elmélyítésében is. (Farkas, 2015) A *Montessori*-pedagógia nem csak a zenei nevelés területét foglalja magában, hiszen a *Waldorf*-pedagógiához hasonlóan egy komplett, minden nevelési területre kiterjedő pedagógiai módszer.

⁴ Alternatív zenepedagógiai irányzatok a 20. századi Európában (2015)
<https://www.parlando.hu/2015/2015-3/Alternativ-zenepedagogia.htm> {Letöltve: 2021. 03. 21.}

Magyarországon 5 iskola és további 20 intézmény (bölcsőde, óvoda, családi napközi) működik, melyben a Montessori-pedagógia elemeit használják.⁵

Ha zenei nevelés és zenepedagógia, akkor legtöbbször Kodály Zoltán neve hangzik el, nem véletlenül. Ahogy a fejezet elején is említettem, az ő módszere adja meg az alapokat a magyar zenei nevelésben, melyet óvodákban, iskolákban egyaránt alkalmaznak mind a mai napig. Kodály szerint a zenei nevelést minél fiatalabb korban kell elkezdni, lehetőleg úgy, hogy a zene ne csak mellékes elfoglaltság legyen, hanem kiegészítője legyen a készségek és képességek folyamatának a fejlesztésében. (Farkas, 2015) Kodály szerint a zene személyiségformáló erővel bír, embert formál, ezért különösen fontossá válik az a szegmens is, hogy minden nép a saját néphagyományyaiból induljon ki, abból táplálkozzon, általa fejlődjön. Fontos, hogy az éneklés mindig jelen legyen, mert ez a zenetanulás legtermészetesebb formája, továbbá az élőzene értékessége sem elhanyagolható. Kodály Zoltán úgy gondolta, hogy a zenei nevelés a kulcsa a következő felnövekvő nemzedék kulturális tanításában és a zenei analfabetizmus felszámolásának. Az elképzelésének legfontosabb eleme mégis az, hogy a zenének elérhetőnek kell lennie mindenki számára, ezért Kodály nem tesz különbséget gyermek és gyermek közt, a kevésbé tehetséges gyermek zenei nevelése is ugyanolyan fontos számára, mint a tehetségek gondozása. (Szabó-Dr. Szarka, 2016) Alapelveit nem csupán óvodák és iskolák alkalmazzák, de tanítványai is, akik a kodályi gondolatokra alapozva nem csupán tovább vitték annak lényegét és örökségét, de ki is egészítették azokat.

A magyar óvodai zenei nevelést Forrai Katalin munkássága határozza meg. Forrai Kodály Zoltán tanítványaként tovább vitte elképzelését, majd tovább „csiszolta” az által, hogy kifejezetten a kisgyermek, főként az óvodás korosztály igényeire és kori sajátosságaira szabta azt. Forrai szerint a zene emberformáló, kihat az érzelmi és értelmi fejlődésre. Szerinte is érdemes a zenei nevelést minél korábban megkezdeni, ezért a bölcsődés korosztály számára is írt könyvet, „Ének a bölcsődében” címmel, melyben buzdítja az édesanyákat a minél korábban történő zenei nevelés megvalósítására és ehhez számos tanácsot is ad. Nagy hangsúlyt fektet az énekes játékok, népdalok, mondókák alkalmazására, a gyermekek aktivizálására a komponált gyerekdalok éneklése során. Számára is az énekhang fejlesztése a fő fejlesztési terület, mintsem a hangszeres zene, viszont fontos, hogy a pozitív irányú zenei fejlődés akkor tud megvalósulni,

⁵ <https://felelosszulokiskolaja.hu/oktatas/alternativ-iskolak-es-uj-oktatasi-formak-magyarorszagon-a-xxi-szazad-elejen> {Letöltve: 2021. 04. 08.}

ha az sok tapasztalatra, élményre alapszik, ezért nem elhanyagolható a hangszeres kíséret, a dalok többféle előadásmódban bemutatása. (Szabó-Dr. Szarka, 2016) Forrai Katalin módszere vitathatatlanul az óvodai zenei nevelés alapköve, mely nagyban meghatározza azt.

Forrai Katalin mellett Kokas Klára is Kodály Zoltán tanítványaként kezdte. Az ő zenei nevelési elvei már több tekintetben módosultak a kodályi alapokhoz képest, de lényegüket tekintve nem változtak. Kokas Klára módszerének lényege, hogy improvizált mozgásokkal kíséri a közös éneklést, a gyermeket egyből bevonja az aktív cselekvésbe. Kokas kötöttségek nélkül elfogadja minden gyermeki érzelm megnyilvánulását, mely a zenei tevékenység szabad megélése szempontjából nagyon fontos, s ez eredményezi azt is, hogy a mélyebb beleélés által a zenei tevékenység erőteljes személyiségformáló erővel bír. Számára nincsenek jó és rossz megoldások, megkülönböztetések, és emiatt a gyermek önbizalma is pozitív irányba fejlődik. (Bozsik, 2020) Kokas Klára is vallja, hogy a zenei nevelést már magzati kortól érdemes és kell is elkezdni. Programjának különlegessége, hogy nem „ragaszkodik” a kodályi elvhez, hanem módszerében jelentős szerepet kap nemcsak a mozgás, de az éneklés improvizációja, s előszeretettel használja más népek műzenéit, eltérő ritmusú dalait. Kiemelkedő terület számára is az éneklés, Forrai Katalinhoz képest pedig még kevesebb hangszer jelenik meg módszerében, melyek, ha meg is jelennek, akkor csupán az élőzenélés élményének biztosítása miatt, s nem hangszertanulási célból. Érdekesség, hogy ő nem azt tűzte ki célul, hogy a későbbiekben a gyermek képes legyen a zenét olvasni és leírni. Forraihoz hasonlóan az érzelmi és esztétikai nevelést hangsúlyozta, melyhez a zenét használja eszközként, közvetítőként. (Szabó-Dr. Szarka, 2016)

Rajtuk kívül természetesen még többen is alkottak maradandó alternatív zenepedagógiai módszereket, melyeket a világ számos pontján és intézményében sikerrel alkalmaznak a zenei nevelésben. A XXI. században is tovább folyik ez az „alkotómunka”, melynek egyik „legfrissebb” programja a Balatoni Katalin által 2009-ben létrehozott „*Így tedd rá!*” elnevezésű program. Balatoni Katalin neveléstudományi kutató, néptáncpedagógus, jelenleg is kiemelkedő pedagógusi és népzenevel kapcsolatos munkássága által vált ismertté. Programjának célja, hogy a népi játékok, népi dallamok által új, a megszokott dalanyagtól eltérő változatos zenei nevelést alkalmazzon az óvodás korosztály számára. A néptáncpedagógián alapuló módszer a népi játékok által számos kompetenciára, fejlődési területre pozitív hatást gyakorol, mely nemcsak az óvodás gyermekek zenei

nevelését szeretné megreformálni, hanem a pedagógusok ének-zenével kapcsolatos módszereit, szemléletmódjukat is. Balatoni Katalin ezért nagy hangsúlyt fektet a pedagógusok képzésére, szakmai tovább fejlődésükre, ezért különböző szakmai napokat, képzéseket is tart. Óvodákban és iskolákban is alkalmazzák módszerét, de legfőképpen az óvodai zenei nevelésben, mivel ez a terület sokkal rugalmasabb, könnyebb a hozzá való alkalmazkodás, mint az iskolában. Az óvodapedagógusok számára tartott képzések során a pedagógusok minden területen használható játékokkal, dalokkal, mondókákkal lesznek gazdagabbak. A program célja továbbá a magyar népi hagyományok, értékek „ismertető bemutatása” is, hiszen Balatoni Katalin vallja, hogy kulturális kincseink, népdalaink olyan pluszt adnak a zenei neveléshez, mely semmihez sem fogható. Szerinte úgy kellene alkalmazni a pedagógusoknak a népdalokat, hogy azokról ne csak tudják, hogy léteznek, szépek és gazdagítják a „zenei repertoárt”, de valódi „haszna” is legyen a gyermekek fejlődésére kihatva. Módszerének elemeit ezért úgy gondolta, hogy nemcsak a már pedagógusként dolgozó személyek számára fontos továbbadnia, de azon hallgatók számára is, akik pedagógusnak készülnek, ezért a Károli Gáspár Református Egyetemen, mint óraadó oktató jelent meg 2020-ig. Összességében elmondható, hogy módszerének alapjai igen régre nyúlnak vissza, de a jelenkorban való alkalmazása teszi lehetővé azt, hogy egy új, az általánostól eltérő zenei nevelést nyújtson a gyermekeknek, hasznos eszköz- és játéktárat pedig a pedagógusoknak.^{6 7 8 9} Magyarországon jelenleg 11 intézményben folyik a program szemlélete alapján zenei nevelés.

Alternatív zenei programok bizony nem csak oktatási intézményekben vannak, és nem csak pedagógusok számára. A szülők sokféle tevékenységre (szakkörök) igényt tartanak, melyre gyermeküket beirathatják, amiről úgy gondolják, hogy kiegészíti gyermekük érését, fejlődését, taníttatását, s ez alól a zenei tevékenység sem kivétel. Ezt az igényt sokan felismerték, s ezen személyek közül többeknek sikerült is olyan zenei program-sorozatot létrehozni, mely a zenei nevelés számos módszerével és eszközével szeretné nem csupán a gyermekeket, de szüleiket is valamilyen módon és formában bevonni a zenei nevelésbe, a foglalkozás aktív részesévé tenni.

⁶ <http://balatonikatalin.hu/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}

⁷ <http://balatonikatalin.hu/eletrajz/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}

⁸ Interjú Balatoni Katalinnal: <https://www.youtube.com/watch?v=LfIVcI3bDTs&t=525s> {Letöltve: 2021. 04. 01.}

⁹ <https://igyteddra.hu/utat-adok-es-utat-torok-kodaly-nyomdokaiban/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}

Talán ezen programlehetőségek közül az egyik legismertebb és legnépszerűbb a *Ringató*, melyet Gróh Ilona zenetanár alapított meg 2004-ben. Gróh Ilona Forrai Katalintól tanulta a kisgyermekkorai zenei nevelés alapjait és módszereit. A program lényege, hogy a kodályi elveket alapul véve segítse a szülőket abban, hogy gyermekeiket már a legkisebb kortól zenei nevelésben részesítsék. A 0-3 éves korosztály számára ezek a foglalkozások az örömteli tevékenységről szólnak, melyekkel szeretnék a gyermekeket már a legkisebb korban fogékonná, érzékeny tenni a jó zenére, a művészetre.¹⁰ A foglalkozást csak olyan személyek tarthatnak, akik részt vesznek Ringató Módszertani Tanfolyamon, ez garantálja a program egységes arculatát minden helyszínen.¹¹

Hasonlóan ismert és népszerű a *Kerekítő*, melyet 2009-ben J. Kovács Judit drámapedagógus hozott létre. Népi eredetű dalokkal, ölbéli játékokkal és a bábozás varázsával igyekszik a legkisebbek számára is a zenét, az éneklést, s ezáltal az örömteli, bensőséges hangulatot megteremteni, elsődlegesen szülő és gyermeke között. A Kerekítő 4 féle programot kínál, aszerint, hogy a gyermek milyen korosztályba tartozik, illetve, hogy a szülő és gyermeke melyikben venne szívesen részt, mi az, ami számukra vonzóbb. A Kerekítő Mondókás Móka 0-3 éves, a Kerekítő Bábos Torna az 1-3 éves, a Kerekítő Tippető a 0-3 éves, míg a Kerekítő Ovimóka a 3-7 éves gyermekek számára nyújt zenei élményt, zenei nevelést. A programok mindegyikében fontos szerepet kapnak a népi játékok, hangszerek, a népi mondókák, az ölbéli játékok, illetve a program „kabalája”, Kerekítő Manó és az ő kalandjainak bábjátéka.¹² A bölcsődékben, óvodákban is helyett kapott a Kerekítő program. Ha egy óvodai csoportban legalább egy pedagógus életre kelti a Kerekítő Manó alakját, akkor már Kerekítő mintacsoportként tekinthető, s ha ugyanez megvalósul az összes csoportban, akkor az intézmény mintaintézménnyé válik. Jelenleg 28 mintaóvoda és bölcsőde működik, illetve 70 mintacsoport az ország egész területén.¹³ Csakúgy, mint a Ringató estében, a Kerekítőt is csak olyan személyek képviselhetik, akik részt vesznek Kerekítő Módszertani Képzésben, szintén azzal a céllal, hogy a program arculata és megvalósítása mindenhol egységes legyen.¹⁴

A következő program, a *ZeneOvi* és a *ZeneBölcsi*. Ezekhez a foglalkozásokhoz nincs kidolgozva központi módszer, amit mindenhol egyformán kellene követni, ezért ország-

¹⁰ <https://www.ringato.hu/mi-az-a-ringato> {Letöltve: 2021. 03. 31.}

¹¹ https://www.ringato.hu/index.php?option=tanfolyam&id=14&menu_id=15 {Letöltve: 2021. 04. 08.}

¹² <http://www.kerekito.hu/foglalkozastipusok> {Letöltve: 2021. 03. 31.}

¹³ <https://www.facebook.com/kerekitokozosseg/> 2021. március 11.-i bejegyzés alapján {Letöltve: 2021. 04. 08.}

¹⁴ <http://www.kerekito.hu/modszertani-kepzes> {Letöltve: 2021. 04. 08.}

szerte jelentős különbségek lehetnek egy-egy ilyen foglalkozás felépítésében, mivel a tevékenységvezető feladata, hogy egy-egy alkalom anyagát összeállítsa, megvalósítsa. Mégis azért vannak alapelvek, melyeket mindenhol alapul vesznek, mint például, hogy ezek a foglalkozások a kodályi elvekre épülnek, mely szem előtt tartja a minél fiatalabb korban megkezdett céltudatos zenei nevelést, az éneklés fontosságát, a dalok és mondókák igényes megválasztását, a ritmusérzék és a szépérzék fejlesztését, hangszerjáték bemutatását. A ZeneBölcsi az óvodáskorig nyújt lehetőséget a gyermekek és szüleik számára a zenei nevelésre, mely egyben segíti és támogatja a babák és szüleik közt a kötődés még jobban való elmélyülését a közös tevékenykedés, éneklés, játszás során. A ZeneOvi az óvodáskorosztály számára nyújt változatos, igényes zenei nevelést. Helyenként változik, hogy egy-egy csoport milyen felépítésű: valahol külön foglalkozást tartanak kis- és középső csoportos gyerekek és külön a nagycsoportos korúak számára, máshol pedig vegyesen vannak, csakúgy, mint az óvodában. A ZeneOvi foglalkozásokon is általában jelen vannak a szülők, viszont itt már sokkal aktívabban vesznek a gyerekek maguk is részt a foglalkozásban, egymással is jobban kapcsolatot teremtenek, s itt talán már fontosabb szemponttá válik a gyermekcsoport együttes tevékenykedtetése, mint a szülő-gyermek közti kapcsolat elmélyítése.^{15 16 17}

A következő program, amit beszeretnék mutatni a *Tücsök-zene* nevet viseli. Ez Budapesten és környékén elérhető és célja, hogy a 0-4 éves korosztály számára zenei nevelést nyújtson. A mondókák és a dalok Forrai Katalin ajánlásai, illetve Gryllus Vilmos dalai. Fontos kiemelni, hogy egy-egy foglalkozás során a gyermekek 3 féle hangszert is a kezükben tarthatnak, megismerkedhetnek vele, így a mondókázás és az éneklés közben észrevétlenül fejlődik a gyermekek ritmusérzéke, illetve a zenei hallásuk, a koncentrációjuk. Az Iciri-piciri Tücsök-tánc és a Tücsök Tánc-ház programjaik a legkisebbeket invitálja az alapvető tánclépések elsajátítására, mindezt természetesen játékos formában. Utóbbi program kifejezetten családi program, ahol a közös tánc és zene általi együttlét a cél. A programról való információszerzés közben sajnos azt tapasztaltam, hogy igen kevés információ található róla, hiszen a legtöbb ilyen jellegű program internetes oldalán elolvashatjuk azt, hogy mikor indult el, milyen céllal, ki vagy kik azok, akik a programot életre hívták, s ebben az esetben erről a háttérrel szinte

¹⁵ <https://www.twmi.hu/zeneovi/> {Letöltve: 2021. 03. 31.}

¹⁶ http://www.csukatimea.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=59 {Letöltve: 2021. 03. 31.}

¹⁷ <https://kzmk.hu/felveteli/zenebolcsode-es-zeneovoda/> {Letöltve: 2021. 03. 31.}

semmit sem lehet megtudni. Én szülőként is fontosnak tartom, hogy úgy tudjak valamiben részt venni akár egyedül, akár gyermekemmel, hogy legyen egy képem az adott tevékenységről. A személyes véleményen túl, azt gondolom, hogy ez is egy olyan program, mely kifejezetten a kisebb korosztály és szülei számára rendkívül sok zenei élményt és tapasztalást biztosít.¹⁸

A fővárosban sokkal több lehetőség nyílik a kisgyermekkor zenei nevelés támogatására a bölcsődéken és az óvodákon kívül. Példa erre a Művészetek Palotájának saját programja, a *Tesz-vesz muzsika és Tesz-vesz óvoda*. Hegedűsné Tóth Zsuzsanna, az ELTE Tanító- és Óvóképző karának oktatója tartja a foglalkozásokat, úgy, hogy a hétköznapi élet dolgait veszi alapul (teregetés, öltözés), s az ezekhez való hétköznapi eszközök segítségével (gomb, csipesz, törülköző) teszi különlegessé a dalolás, mondókázás élményét bölcsődés és óvodáskorú gyermekek számára. A koncepció lényege a gyerekek tevékenykedtetése az ismerős tárgyakkal, ezzel is segítve a bevonódásukat a közös zenével, énekléssel átszőtt alkotó folyamatba. A komplex fejlesztő hatás a kisebbeknél arra irányul, hogy mondókázás, énekes-zenei hangulattal támogatással spontán fejlődésüket a mozgás, beszéd, énekes-zenei önkifejezés terén, megnyissa fantáziájukat a bármiből bármi lehet absztrakciós gondolkodásnak. A szülőket segítse kreatívan felhasználni környezetük tárgyait a gyermekekkel való közös, élményt adó játékhelyzetek teremtéséhez. Az óvodásoknál a tevékenykedésen keresztül énekel, zenével támogatott élményt adó helyzetekben segíti a módszer felfedezni a zene elemeit (tempó, hangerő, hangszín, ritmus, hangmagasság, dallamvezetés) a gyerekek számára. Meg kívánja mutatni szülőknek és gyerekeknek, hogy a zene mindenhol ott van, és mennyire hatékony eszköze a kommunikációnak, a kiteljesedő alkotó fantáziának, és nem utolsósorban a személyiség kibontakozásának, a különböző képességek fejlődéstámogatásának. (Hegedűsné, 2016)

Ezekon a programokon kívül természetesen, főleg Budapesten és környékén, számos más lehetőség is van szülők és gyermekek számára, hogy változatos zenei élményekben részesítsék gyermekeiket. A különböző kulturális központok és Baba-Mama csoportok programjai között is fellelhetünk olyan lehetőségeket, melyek a gyermekek zenei nevelésének támogatására hivatottak. Fontos látni, hogy a zenei nevelés alternatívái lehetőségek, melyek sokszor nagy mértékben támogatják a kisgyermek zenei nevelését

¹⁸ <https://tucsok-zene.hu/foglalkozasok/> {Letöltve: 2021. 03. 31.}

az óvoda előtti és az óvodáskor időszakában is. Minden egyes program alapítójának, vezetőjének, tervezőjének a célja, hogy általuk élményt nyújtsanak, valami olyanban részesítsék a gyermekeket és szüleiket, ami építő- és formáló jellegű. Természetesen nem minden program megfelelő minden gyermek számára, a szülőknek is nagy a szerepe abban, hogy olyan tevékenységet válasszanak gyermeküknek, olyan program „fajtát”, amit gyermeke élvez, és építőleg hat rá.

A dolgozatom következő, elméleti részét lezáró fejezetében szeretnék röviden kitérni a jelenleg elérhető online lehetőségekre a zenei nevelés területén, hiszen az aktuális világjárványhelyzet még inkább előtérbe helyezte az informatikai eszközök használatát, melyek természetesen egyaránt járnak pozitív és negatív hatásokkal. Kérdés, hogy vajon az óvodáskorú, illetve még kisebb gyermekek számára miként nyújt az online tér zenei nevelésben való részvételre lehetőséget, illetve egyáltalán nyújthat-e használatát, a zenei fejlődésre pozitívan ható tevékenységet, programot.

5. Online lehetőségek a zenei nevelésben

Az informatikai eszközök fejlődése és elterjedése lehetővé tette, hogy megannyi emberi tevékenység részévé váljon, s hasznosságukat kiaknázva lehetőleg megkönnyítse, elősegítse az adott munkafolyamatot. Nemcsak az eszközök elterjedése, de az internet megjelenése is hatalmas változást hozott az emberek mindennapjaiba. Életünket és munkánkat mára már nem tudjuk nélküle elképzelni, létfontosságúvá nőtte ki magát. (Dányi és Mtsi, 2004) Ebből következik, hogy olyan területekre is beférkőzött, ahol erre nem nagyon volt példa, s a 2020-as év elején kitörő világjárvány ezt a „beférkőzést” csak tovább támogatta. Pedagógusok ezrei használják az internet adta lehetőségeket nap, mint nap, hogy online térben osszák meg tudásukat. Bár ez a tudásmegosztás online térben az óvodai területen elég vegyes képet mutat, mégis többnyire kijelenthető, hogy az óvodapedagógusok ebben nem vesznek olyan aktívan részt, mint az iskolai pedagógusok. Mégis minden eddiginél fontosabbá vált, hogy a korlátozások közepette is hozzájussanak a gyermekek ahhoz a tudáshoz, neveléshez, amiben általánosságban részesülnének az óvodában. Ezért érdemes megvizsgálni, hogy milyen lehetőségeket nyújt az internet világa egy óvodáskorú vagy kisebb gyermek számára, ez esetben a zenei nevelés tekintetében.

A témában való vizsgálódás során azt találtam, hogy az előzőekben ismertetett programok adják az online zenei nevelés főbb nyomvonalát is. A *Ringató*¹⁹ és a *Kerekítő* is több helyszínen online térbe „költözött”, így próbálva biztosítani a szülők és legfőképpen a gyermekek számára a foglalkozások anyagát, hangulatát. A *Ringató* online foglalkozásai YouTube-ra feltöltött videók²⁰, melyek a *Ringató* saját csatornáján bármikor visszanezhetők és ingyenes, míg a *Kerekítő* foglalkozások egy zárt Facebook csoporton keresztül érhetők el 2500 forintos havidíj ellenében, illetve hivatalos Facebook oldalukon és YouTube csatornájukon számos ingyenes tartalom is megtalálható.^{21 22} Vannak, akik nem tartanak időpontokhoz kötött „folyamatos” online foglalkozásokat, de meghatározott időközönként vagy egy-egy aktuális témával kapcsolatban videóval jelentkeznek, melyek általában komplett „műsorok”. A *Tücsök-zene* Facebook oldalán is

¹⁹ <https://www.opera.hu/hu/folytatodik-a-ringato-online-sorozata/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}

²⁰ <https://www.youtube.com/playlist?list=PLR8NltCzG4BW2x1pQ94mE9y2--NMQO19> {Letöltve: 2021. 04. 02.}

²¹ <https://www.facebook.com/kerekitokozosseg> {Letöltve: 2021. 04. 02.}

²² <https://www.youtube.com/user/kerekitovideook/videos> {Letöltve: 2021. 04. 02.}

találtam ilyen jellegű videókat, melyek például a karácsonyi, illetve a tavaszi, húsvéti időszakban készültek.²³ A programok célja az online jelenléttel - a zenei nevelésen túl -, hogy a jelenlegi „furcsa” helyzetben is közel tudjak maradni azokhoz a gyermekekhez és családokhoz, akik a foglalkozásaikon részt vettek. Természetesen az aktívabb online jelenlét azt is magában foglalja, hogy így megismerkedhetnek egy olyan „réteggel” is, akiknek esetleg eddig nem állt módjában ilyen jellegű programon részt venni, ám otthonról most ők is megtehetik.

Nemcsak alternatív zenei programok nyújtanak zenei élményt az online térben, de számos előadó is, aki úgy döntött, hogy ilyen formában is szeretnék megörvendeztetni a gyermek szíveket. *Gryllus Vilmos*, szintén Facebook oldalán keresztül szólítja meg a szülőket és ezáltal gyermekeiket. Az online térben tartott koncertjeinek megtekintésére, azokon való részvételre ad lehetőséget, melyekre jegyet szükséges váltani, s ezután lehet élőben követni a művészúr műsorát.²⁴

Számos gyermekzenekar is próbál mindinkább érvényesülni ily formában, s ezért műsoraikat saját YouTube csatornáikon keresztül osztják meg. Példa erre az *Apacuka Zenekar*, akik mostanság egy-egy témakörhöz gyűjtenek össze mondókákat, gyerekdalokat és ezeket előadva készítik el ZeneBölcsis videóikat, melyeket a zenekar énekesnője, Pálfi Kriszta tolmácsol a közönség számára.²⁵ A videók igényesen megszerkesztettek, megjelennek benne ritmushangszerek és ritmusgyakorlatok, szemléltető-eszközök, ám a kiválasztott dalanyag a minőségi zene fogalmát tekintve sokszor kifogásolható, s ez az előadás színvonalát is lejjebb viszi. Rajtuk kívül is számos zenekar próbál meg ilyen-olyan formában tartalmakat gyártani a gyermekközönséget megcélözva. Tette ezt például a *Tompeti Zenekar* is a 2020-as év tavaszán, akik „Tompeti TV” elnevezésű videósorozattal hetenként jelentkeztek az első karantén időszak alatt.²⁶ Az ő előadásaik kevésbé támaszkodnak az óvodáskorúak számára javasolt igényes dalokra, inkább saját szerzeményeiket részesítik előnyben, melyeket vicces, humoros formában adnak elő. Bár a gyerekek élvezik ezeket az előadásokat, az igényes zenei nevelés tekintetében nem tekintendőek referencia értékűnek, hiszen figyelmen kívül

²³ <https://www.facebook.com/T%C3%BCCs%C3%B6k-zene-465236763931387> {Letöltve: 2021. 04. 01.}

²⁴ <https://www.facebook.com/GryllusVilmos> {Letöltve: 2021. 04. 02.}

²⁵ https://www.youtube.com/playlist?list=PLS_R_K3WR-ZcWIFvZYWG1AxpNBObo5ZLg {Letöltve: 2021. 04. 02.}

²⁶ <https://www.youtube.com/c/Tompeti%C3%A9sBar%C3%AItai/videos> {Letöltés: 2021. 04. 02.}

hagyja az óvodás gyermekek korjellemzőit, így számukra nem nyújt megfelelő zenei nevelést semmilyen tekintetben.

Emellett érdemes szót ejteni a különböző YouTube csatornákról, melyek gyermekdalok „sokaságát” rejtik magukban. Ezek a csatornák igen népszerűek, főleg az óvodáskorú korosztály körében, ám a rajtuk található zenei tartalom és a hozzárendelt animáció sokszor kifogásolható, az igényes zenei nevelés szemszögéből vizsgálódva pedig koránt sem megfelelőek ezen korcsoport számára. Az *OviTévé*²⁷ nevű csatorna talán az egyetlen, amely tartalmilag legközebb áll az óvodai zenei nevelés anyagához, mivel nagyrészen olyan dalok és mondókák kerülnek fel, melyek Forrai Katalin „Ének az óvodában” című könyvében is megtalálhatók, illetve számos népdal és mondóka más gyűjtésekből. Emellett kiemelendő, hogy több, óvodapedagógusok által előadott dal is megtalálható a csatornán, illetve elismert előadók és művészek, mint például Szabó Gyula előadásában feltöltött további hanganyagok is. Bár a csatorna dalainak és mondókáinak többsége közel áll az óvodai zenei nevelés anyagához, mégis kiemelendő, hogy dalok közvetítése nem tiszta egyszólamú módon történik, hanem mai zenei aláfestéssel, ami ezáltal nem autentikus. A Magyar Kulturális Minisztérium által is támogatott *Gyerekdalok és mondókák*²⁸ elnevezésű program csatornájára is szintén olyan dalok és mondókák kerülnek fel, melyek az óvodás korosztály számára elfogadható, hiszen ezek többségét az óvodai zenei nevelés során is hallják, megismerik a gyermekek. Természetesen az egy újabb témát vet fel, hogy a dalokhoz és mondókákhoz rendelt animációk, bármilyen előadó vagy csatorna szerkesztője által, milyen hatást gyakorolnak a gyermekekre, hiszen sokan vélekednek úgy, hogy a kész képek a gyermeki fantázia és képzelőerő kialakulását, kiteljesedését gátolja. Az bizonyos, hogy az online zenei élményhez erősen együtt jár a képi anyag is, melyet kivédeni aligha lehet. A *MESE TV*²⁹ csatorna is előszeretettel épít a hanganyagok mellett a képi világra is. A csatornán számos előadó, mint például a már említett Gryllus Vilmos dalai is fent vannak, de megtalálható Halász Judit, a Kiskalász Zenekar, az Alma Együttes, MintaPinty Zenekar és Palya Bea dalai is, hogy csak a legnézettebbeket említsem, természetesen egy-egy animációs videó kíséretében. A csatornán fellelhető anyagok többsége itt már a zenei nevelés szempontjából erősen kifogásolható, a tartalom igen vegyes, ezért könnyű „belefutni” olyasmibe, ami egy óvodáskorú vagy kisebb gyermek számára nem megfelelő, a zenei

²⁷ <https://www.youtube.com/user/OviTeve/playlists> {Letöltve: 2021. 04. 02.}

²⁸ <https://www.youtube.com/c/GyerekdalokMondokak/videos> {Letöltve: 2021. 04. 02.}

²⁹ https://www.youtube.com/c/MeseTv_dalok_mesek_rajzfilmek/playlists {Letöltve: 2021. 04. 02.}

és esztétikai nevelését nem segíti elő kellő módon. S ha már az animációknál tartunk, akkor érdemes kitérni egy olyan csatornára, melynek alapjai külföldről származnak, viszont magyar nyelvű részei is vannak, s ez a *HeyKids – Gyerekdalok és Mondókák* csatorna. A magyar gyerek- és népdalok mellett elképesztően sok olyan hanganyag is „színesíti” a csatorna kínálatát, melyek külföldi, többnyire angol gyermekdalok sajátos átíratái. Bár a csatorna 2016-os indulásakor a dalokat viszonylag kellemes női hang előadásában tették közzé, röviddel az indulás után ezt megváltoztatták egy másik női hangra, mely a dalok hangzására és előadására még inkább negatív hatást gyakorolt. Az élvezhetetlen énekhangon túl kiemelendők a külföldi gyermekdalok sokszor értelmetlen és bugyutának hangzó szövegátíratái, melyek színvonalát kívánja emelni a 3D animáció. Utóbbi sokszor „kudarcot vall”, az animált karakterek sokszor eltúlzottak, esztétikai szempontból erősen kifogásolhatók. Mindezek ellenére az óvodás korosztály életében igen meghatározó szerepet tölt be, hiszen a csatorna is azzal biztatja a bemutatkozó szövegében a szülőket, hogy a videói és dalai által a gyerekek számára az óvoda házhoz jön, miközben egyidejűleg tanulnak és szórakoznak is.³⁰

A fentiekben említett csatornák persze csak a „jéghegy” csúcsát képezik, mert vizsgálódásom során kíváncsi voltam arra, hogy ha egy szülő begépel például a YouTube-ra a keresőbe, hogy „gyerekdalok”, akkor vajon milyen tartalmak kerülnek szinte elsőként a szeme elé. Nagyon sok csatorna és előadó próbálja a gyerekdalokat és népdalokat valamilyen újszerű, „modern” köntösbe bújtatni, de ezek többsége valójában egyáltalán nem felelnek meg a minőségi zenei nevelés kritériumainak, sőt sok esetben az esztétikai kivitelezés sem elfogadható. Vizsgálódásom főként a YouTube-ra terjedt ki elsősorban, mivel szülőként jómagam is főként ezt a forrást használom gyermektartalmak felkutatására. Látni kell, hogy ezen anyagok többségének valójában nem kifejezett célja a zenei nevelés, inkább a szórakoztatás és a videók képi világa az, amivel a nézőre, jelen esetben a gyermekekre hatni próbálnak. Természetesen ezek a módszerek nagyon hatásosak, hiszen már az első másodpercektől kezdve képes a gyermeket a képernyő elé vonzani és ott is marasztalni.

Vizsgálódásom további részében próbáltam további lehetőségekre rákeresni, s azt találtam, hogy az előzőekben kifejtett alternatív zenei programok online változatain kívül többnyire csak magánkezdemenyezésű zenei tartalmú anyagok kerültek elő.

³⁰ <https://www.youtube.com/c/HeyKidsGyerekdalok%C3%A9sMond%C3%B3k%C3%A1k/videos>
{Letöltve: 2021. 04. 02.}

A nagyobb korosztály számára természetesen a YouTube-on és az élő közvetítéseken kívül vannak lehetőségek, különböző applikációk, játékok, programok formájában, számítógépre, tabletre vagy telefonra is. Ezt a területet nem fejtem ki dolgozatomban bővebben, hiszen a 3-7 éves korosztály zenei érdeklődésének bemutatása a célom, továbbá a számukra fellelhető online lehetőségek, de mindenképpen érdemes tudni, hogy a nagyobb korosztály a különböző programok és applikációk segítségével már nem csak hallgatói, résztvevői lehetnek a zenei nevelésnek, vagy egy-egy zenei foglalkozásnak, de alkotókká is válhatnak. A zene reprodukálása nem egy könnyű feladat, de lehetőség van többnyire játékos formában mindezt megtapasztalni már a gyermekeknek is, és a zenehallgatás, zenélés öröme túl az alkotás örömeit is megélhetik, mindez persze számos fejlődési területre igen pozitívan hat. Kondorné Peidl Borbála, illetve Maróti Emese és szerzőtársai több ilyen programot is összegyűjtöttek, melyek hasznosak lehetnek otthon a családban, illetve az intézményes nevelés során is. (Kondorné, 2020; Maróti és mtsi, 2020)

Összefoglalva, úgy látom, hogy az óvodás korosztály számára elég kevés minőségi internetes lehetőség van, hogy zenei nevelésként jelenjen meg az életükben, hiszen a legtöbb opció nem nevezhető zenei nevelésnek és nem is célja. Mindazonáltal pozitívum, hogy egyre többen kezdik felismerni, hogy kellenek olyan videók, online programok, amelyekkel a gyerekekhez szólnak a zene által. Jó lenne, ha ezek a lehetőségek és tartalmak szempontként tekintetene a „közönségük” korbéli sajátosságaira is a szórakoztatáson túl, így a lelkes és jószándékú kezdeményezések és ötletek valóban teljes mivoltukban elérhetnék a céljukat. a szülők pedig így könnyebben tudnának olyan zenei lehetőségeket kínálni gyermeküknek, mely valóban neki való.

6. Kutatási rész

(Kérdőíves kutatás – A korunk családjainak zenei érdeklődése)

6.1. A kutatás célja

A kutatásommal arra szerettem volna választ kapni, hogy a 3-7 éves, azaz óvodáskorú gyermekek és szüleik életében milyen szerepet tölt be a zene, mi iránt érdeklődnek, miként befolyásolja életüket, illetve milyen módon jut el a családhoz a zene maga. Érdekelt a szülők és a gyermekek zenehallgatási szokása: milyen gyakran, mennyit, milyen formában és milyen stílusú hanganyagot hallgatnak szívesen egyénileg, illetve a gyermekükkel együtt. Kérdéseimben röviden kitértem az óvodakezdést megelőző időszakra is, melyben azt vizsgáltam, hogy a gyermeknek énekeltek-e már kicsi kortól kezdve, ha igen, milyen dalokat, továbbá játszottak-e ölbeli játékokat, melyek kifejezetten a kisebb gyermekek számára nagyon pozitív hatással bírnak mind zeneileg, mind a felnőtt-gyermek kapcsolat elmélyítése terén. Számos zenei tevékenységen/élményen alapuló tevékenység létezik, ezekről is érdeklődtem: részt vettek-e a gyermekek ilyen foglalkozásokon, egyáltalán milyen rendezvények/események keretében találkozhat még a gyermek zenével, röviden pedig kitértem a vírushelyzet előtti időszakra is, hiszen ezekre a foglalkozásokra a pandémia előtt volt lehetőség inkább eljárni, azokon részt venni. Ezen gondolatmenetből kiindulva érdeklődtem arról, hogy a szülők mennyire tudják azt, hogy bár ezek a zenés programok szünetelnek, mégis van lehetőség részt venni hasonló jellegű eseményeken online. Kíváncsi voltam arra is, hogy a közös éneklés hogyan jelenik meg a családok életében, egyáltalán megjelenik-e. Mindenképpen meg akartam vizsgálni azt a területet is, hogy a szülők felügyelik-e a gyermekük zenehallgatási szokásait, korlátoznak-e bizonyos tartalmakat, kapnak-e tippet igényes zenei anyagokhoz, zenés programokhoz, és ha igen, honnan, kitől származnak ezek a források. A kérdőívben választ szerettem volna kapni arra is, hogy a szülők számára mennyire fontos a gyermek zenei nevelése, kell-e ezt a nevelést minél korábban elkezdni, illetve, hogy ezt mennyire tartják indokoltnak. Végül szerettem volna képet kapni arról, hogy milyen előadókat, zenekarokat hallgatnak/ismernek jelenleg a gyerekek, a családjaik, van-e olyan előadó, amely jelenleg a kérdőívet kitöltött személyek között hangsúlyosan szerepel.

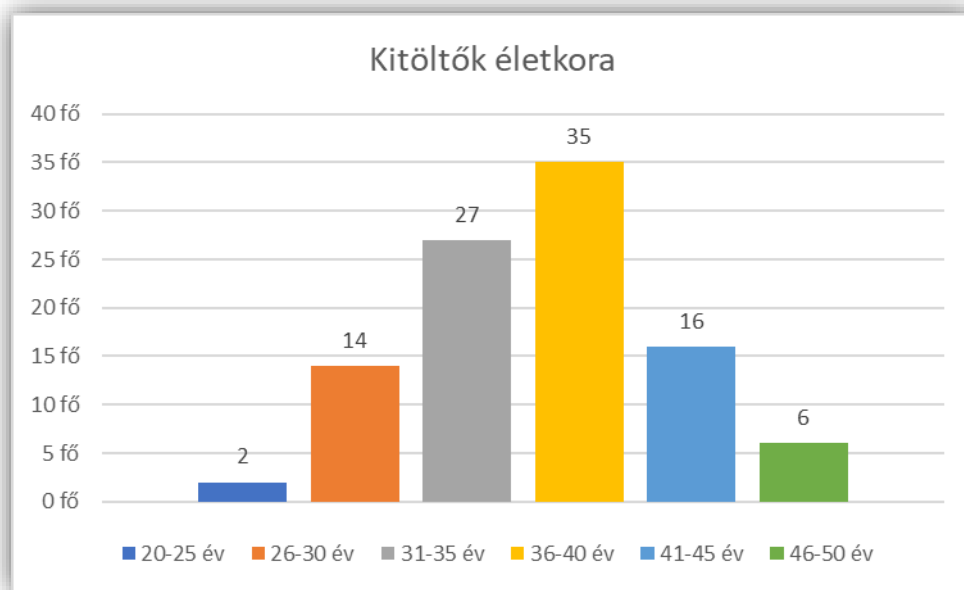
6.2. A kutatás módszere, minta bemutatása

A kutatáshoz a kérdőív módszerét választottam, ezen belül pedig az internetes kérdőív formáját helyeztem előtérbe. A mintavételhez nem választottam szűk csoportot (pl.: csak abba az óvodába járó gyermekek szüleinek megkérdezése, melyben a gyakorlatomat töltöttem), hanem inkább tágabb csoportra fókuszáltam, azaz mindenkire, akinek legalább 1 óvodáskorú gyermeke van. Kérdőívemet több helyen is megosztottam: a gyakorlati helyem óvodavezetőjével egyeztetve, az óvodába járó családokhoz e-mail-ben jutott el a kérdéssor, különböző Facebook csoportokban is közzétettem, amelyekben nagy számmal vannak jelen kisgyermekes családok, illetve ismerőseim, családom körében is kértem segítséget, lévén sokuknak van óvodáskorú gyermeke. Törekedtem arra, hogy a kérdéssor minél több helyre való eljuttatásával ne csak arra összpontosítsak, hogy óvodáskorú gyermeket nevelő legyen a kitöltő személy, hanem arra is, hogy változatos környezetből kerüljenek ki ezek a szülők (például így nem csak a helyi szülőket értem el, hanem az ország más pontjairól származókat is). Ennek alapján a mintavétel nagy volt, végül a kutatási szakaszt 101 kitöltéssel lezártam. A kérdéssor tartalmaz nyílt és zártvégű kérdéseket. A kérdések többségére vagy egy választ lehetett adni, vagy több is megjelölhető volt, illetve törekedtem arra, hogy kérdéseket is létrehozak, ezzel adva lehetőséget a kitöltő személyek számára, hogy leírassák saját véleményüket, meglátásaikat.

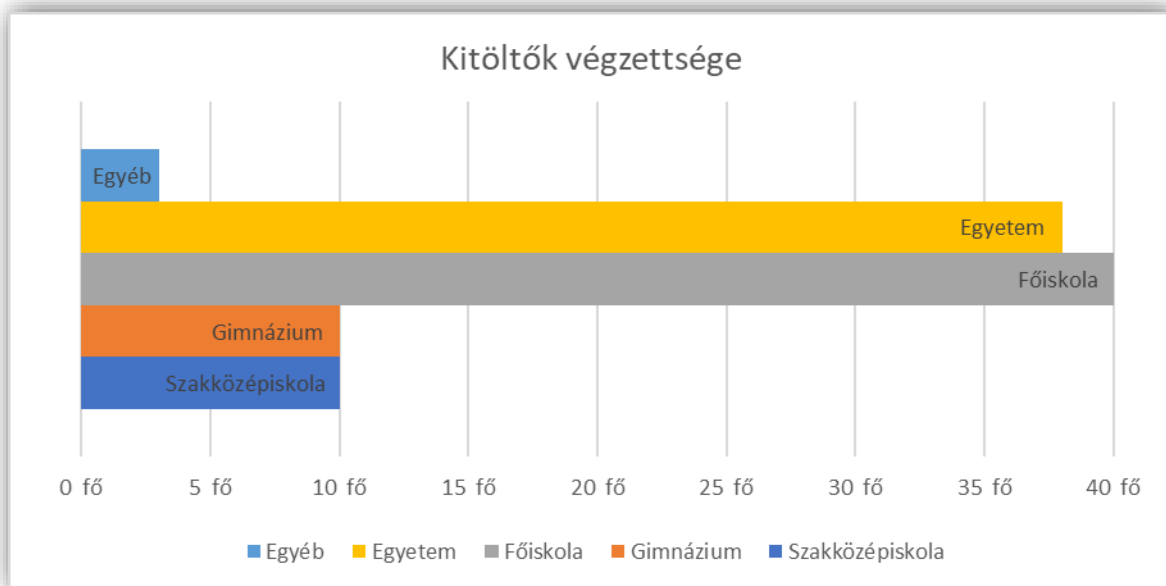
A kérdőív összesen 34 kérdést tartalmaz, melyben az elején a szülőről, a továbbiakban az óvodáskorú gyermekéről vannak kérdések. Ezután a zenehallgatási szokásokról érdeklődtem, hol, mennyit, mit hallgatnak, kitértem az éneklési szokásokra is, illetve kíváncsi voltam arra, hogy milyen zenés programokra jár el a család és mit hallgat egy óvodáskorú gyermek manapság. A kitöltött kérdőívek száma összesen 101 lett, ez a kutatásom mintája. Az első négy kérdés a kitöltő személy alapadataira kérdezett rá: nem, életkor, legmagasabb iskolai végzettség, lakóhely. A 101 kitöltőből 93 fő nő (92,1%) és mindösszesen 8 fő a férfi (7,9%), így ennek alapján kijelenthető, hogy a kérdőív kérdéseire adott válaszok főként anyai szempontból vizsgálhatók.

Az életkor eloszlásának szempontjából igen vegyes volt a kitöltői minta. A legnagyobb száma a válaszadóknak a 36-40 év közötti korosztályból került ki 35 fővel (34,7%), a 31-35 év közöttiek közül 27 fő (26,7%), a 41-45 év közöttiek közül 16 fő (15,8%),

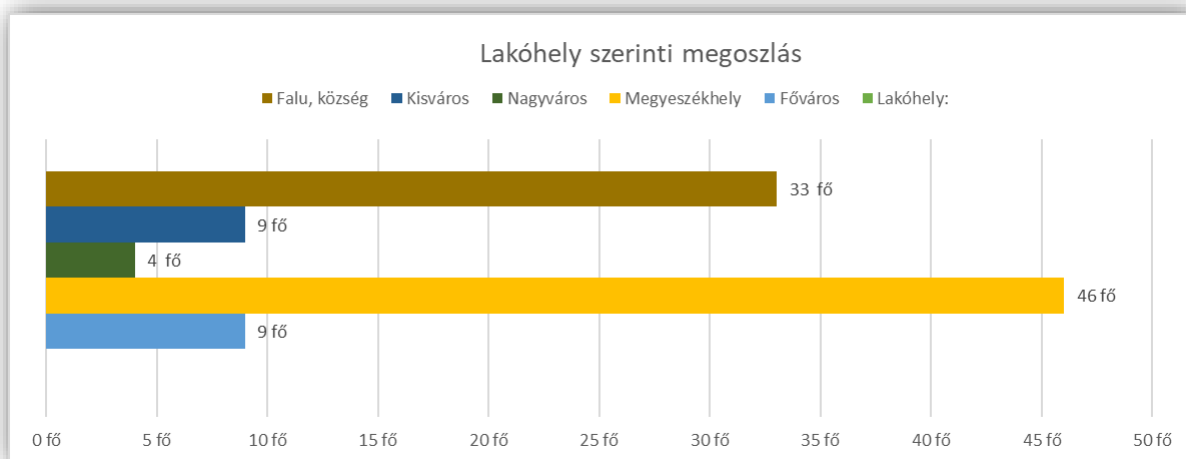
míg a 26-30 közötti korcsoportból 14 fő (13,9%) válaszolt. Érdekesség, hogy a 46-50 év közötti kitöltők száma 6 fő (5,9%) volt, a 20-25 év közöttiek közül mindössze 2 fő (2%) töltötte ki a kérdéssort.

A kitöltő személyek végzettségét tekintve is vegyes képet kaptam. A 101 válaszadóból 78 fő (77,2%) végzett felsőfokú tanulmányokat főiskolai (40 fő – 39,6%) vagy egyetemi (38 fő – 37,6%) képzés keretein belül. A szakközépiskolát és gimnáziumot végzett személyek aránya a kitöltők között egyenlő volt, 10-10 fő jelölte meg ezeket a lehetőségeket. Összesen 3 fő (3%) jelölt meg „Egyéb” kategóriát a képzettségét illetően. Kijelenthető az adatok alapján, hogy a kérdőív kérdéseire adott válaszok a tanultabb emberek rétegéből került ki, vagyis 78 fő (77,2%) diplomásól, ezért feltételezhető, hogy zenei téren is igényesebb tartalmakat választanak gyermekeik számára. A kérdőív elemzése során kiderül, hogy ez a feltételezés valóban megállja-e a helyét vagy valójában nincs különösebb befolyással az iskolázottság arra, hogy milyen zenét fogyaszt a szülő és gyermeke.

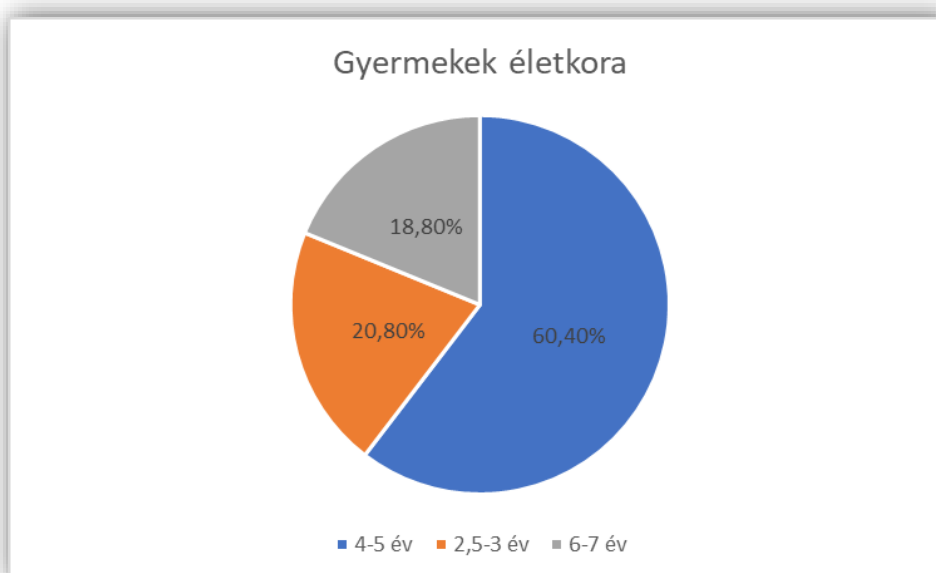
A lakóhely szerinti eloszlásnál megállapítható, hogy a válaszadók többsége, azaz 68 fő (67,3%) városi (főváros, megyeszékhely, nagy vagy kisváros), 33 fő (32,7%) pedig falu vagy község lakója. A további kérdések során érdekes lehet az, hogy többen laknak városban, mert ennek alapján feltételezhető, hogy több lehetőség nyílik zenei programokon részt venniük a családoknak, azokkal szemben, akik falun laknak.

A következő négy kérdés (5-8.) a kitöltő személy óvodáskorú gyermekének alapadataira vonatkoztak. Érdekelt az is, hogy a válaszadóknak hány gyermeke van, az erre a kérdésre kapott válaszok szerint 36 fő (35,6%) nevel két gyermeket, 28 fő (27,8%) egyet és 26 fő (25,7%) három gyermeket. Összesen 10 fő (10%) nevel háromnál több gyermeket.

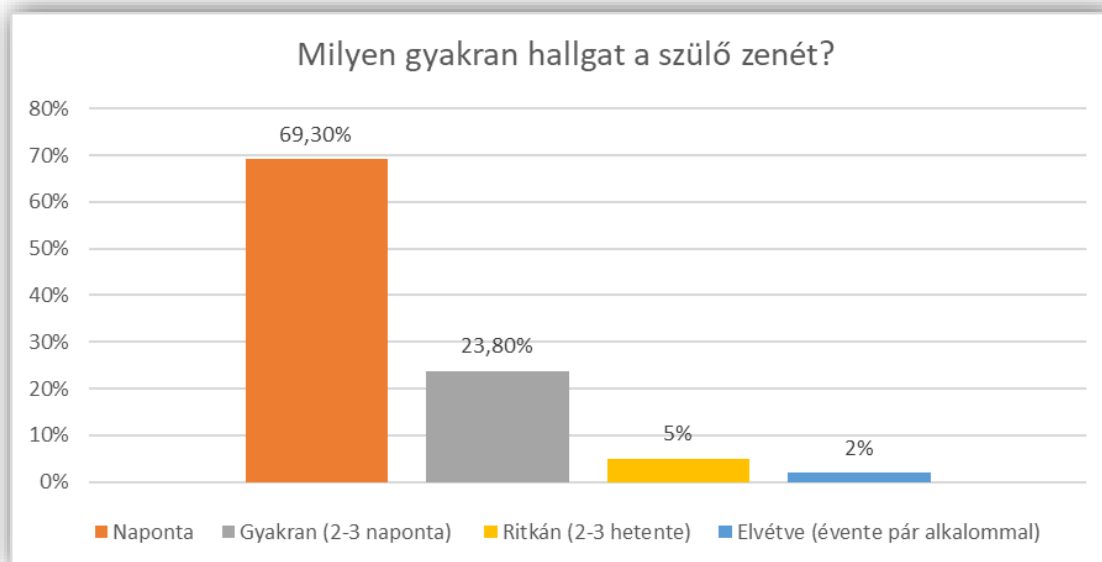
A gyermekek nemét illetően közel azonos arány alakult ki a szülők válasza alapján, mely szerint 52 fő (51,5%) fiú, míg 49 fő (48,5%) lány gyermekével kapcsolatban adta le későbbi válaszaikat. A gyermekek életkorát tekintve többségben voltak azok a szülők, akik 4-5 év közötti gyereket nevelnek, összesen 61 fő (60,4%). A 2,5-3 év közötti gyermekek száma 21 fő (20,8%), míg a 6-7 év közöttiek közel azonos aránnyal 19 fő (18,8%). Az adatok alapján kijelenthető, hogy a kérdőívre adott szülői válaszok a 4-5 éves korosztály gyermekeinek zenei érdeklődését hivatott felmutatni.

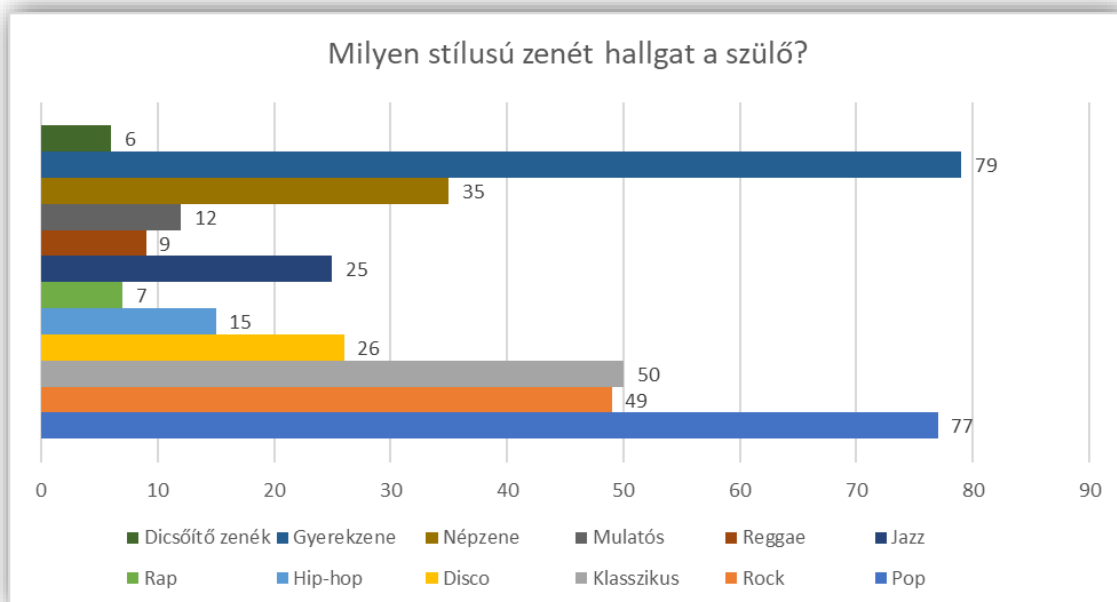
6.3. A kérdőív elemzése

A kérdőív első felében a mintára vonatkozó demográfiai adatokat, a gyermekek életkori eloszlását, és egyéb háttérváltozókat kérdeztem meg. Ezekből láthatjuk, hogy a mintacsoport összetétele a következőképpen alakult: a kitöltők többsége nő, akik főként a 31-40 éves korosztályba tartoznak, végzettségüket tekintve diplomások, városban élnek, óvodáskorú gyermekeik pedig a 4-5 éves korosztályt erősítik. Ez alapján feltételezem, hogy a főként anyai szemszögből kapott válaszok a következőket fogják visszatükrözni: zenehallgatásukhoz igényesen megválasztják a zenét, felügyelik azt, hogy gyermekük mit hallgathat. Feltételezem azt is, hogy a hallgatott stílusok között főként a gyerekdalok szerepelnek, illetve a felnőttek részéről inkább a popzene, mivel általánosságban ezt a stílust hallgatják a legtöbben. Mivel a válaszadók között jelentős többséget képviselnek az anyák, ezért feltételezem, hogy a korán megkezdett zenei nevelés, vagyis az éneklés, a zene már korán, akár magzati kortól jelen van a gyermekek életében. A mai világban szinte minden az internet körül forog, így azt gondolom, hogy a preferált zenehallgatási felületet is inkább ez adja majd. Feltételezem, hogy a kedvelt előadók között biztosan megfog jelenni az Alma Együttes, mivel a gyerekzenekarok kategóriájában ők az egyik legismertebbek, illetve ennek alapján azt is, hogy a magyar nyelvű dalokat részesítik előnyben zenehallgatáskor. A kérdőív elemzése során kiderül, hogy feltételezéseim valóban helytállóak voltak-e.

A 9-11. kérdések magának a szülőnek a zenehallgatási szokásaira kérdezett rá: milyen gyakran, milyen stílusokban, illetve milyen formában teszi ezt. A válaszadók nagyon magas száma 70 fő (69,3%) válaszolta azt, hogy napi szinten hallgat zenét, 24 fő (23,8%) gyakran, 5 fő (5%) ritkán, míg 2 fő (2%) elvétve, azaz évente talán pár alkalommal. Kijelenthető ezen adatok alapján, hogy a kitöltők életében általánosságban napi szinten jelen van a zene.

Kíváncsi voltam arra is, hogy a szülők milyen stílusú zenét preferálnak. Ez azért is lehet érdekes, mert feltételezhető, hogy a szülő által kedvelt, illetve hallgatott zene és stílus később a gyermek számára is mérvadó lesz. A „*Milyen stílusú zenét szokott Ön hallgatni?*” kérdésnél több válasz is megjelölhető volt, és a szülő által kedvelt stílusok érdekeltek. Érdekes volt látni, hogy 79 szavazatot kapott a „Gyerekműzene” kategória, vagyis fontosnak tartják a szülők, hogy gyermekeik mellett hallgassanak zenét, míg a „Pop” 77 szavazattal második lett. Feltételezhető, hogy ezen adatok azért alakultak ki, mert azok, akiknek gyermeke van, általánosságban több gyerekműzenét hallgatnak, mint a saját maguk által kedvelt stílust. A pop mellett a „Klasszikus” kategória is igen sok, 50 szavazatot kapott, míg a „Rock” 49-et. A „Népzene” is népszerűnek tekinthető a kitöltői réteget tekintve, 35 szavazattal, ezután a „Disco” 26, „Jazz” 25, „Hip-hop” 15, „Mulató” 12, „Reggae” 9, „Rap” 7, míg az „Egyéb” kategóriában 6 szavazat érkezett. Utóbbi érdekessége, hogy mind a 6 kivétel nélkül egyházi zenét említ. Ez annak köszönhető, hogy kérdőívemet megosztottam azzal az óvodával is, ahol a gyakorlatomat végeztem, mely katolikus óvoda, így a válaszok között is tükröződik a kitöltők ezen rétege.

A zenehallgatás eszköze/formája is érdekelt: a szülő hol/hogyan szeret leginkább zenét hallgatni. Ennél a kérdésnél is több válasz megjelölésére volt lehetőség. Az internetes opció 90 szavazatot kapott, míg a rádió 65-öt. A mai modern világban egyre inkább az internethasználattal kapcsolatos platformok azok, melyek a legtöbb tevékenységhez alapot adnak, a válaszok alapján pedig látható, hogy a zenehallgatás helye és formája is erre a területre irányul leginkább. További meglepő adat, hogy a harmadik legtöbb szavazatot kapott opció a „Saját éneklés” volt 61 jelöléssel, mely arra enged következtetni, hogy az emberek nemcsak hallgatni szeretik a zenét, de saját maguk is szeretnek énekelve megnyilvánulni. A mobiltelefon 58 szavazatot kapott, a CD 31, míg a „Saját hangszeres előadás” kategóriája 27 jelölést. A TV 18, az MP3/MP4 13 szavazatot kapott.

A következő három kérdésben (12-14.) az óvodába lépés előtti zenével, énekléssel kapcsolatos szokásokról érdeklődtem. A válaszadók nagyon magas aránya, 96 fő (95%) énekelt gyermekének óvodába lépés előtt, már egészen kicsi kortól, míg mindössze 5 fő (5%) válaszolta azt, hogy nem énekelt gyermekének. Erről az 5 főről az adatok alapján elmondható, hogy nők, szakközépiskolai végzettséggel rendelkeznek, a 26-30 éves korosztályhoz tartoznak, és napi szinte hallgatnak zenét.

Érdekelt az is, hogy mit énekeltek a szülők gyermekeiknek pici korukban. Ezen kérdésnél több válasz is megjelölhető volt, így végül a gyerekdalokra érkezett a legtöbb jelölés, összesen 89. A második helyre a „Bármilyen, ami eszembe jutott” kategória került, 54 szavazattal. Jól látható a válaszokból, hogy a szülők már egészen kicsi kortól kezdve a gyerekdalokat részesítették előnyben még saját éneklés során is. Ezeket a válaszokat főként a 31-40 éves korosztály adta, akik végzettségüket tekintve főként diplomások, így ennél a kérdésnél is látszik, hogy a mintacsoport válaszait főként a diplomás 31-40 éves kitöltők válaszai határozták meg. A népdalok 50 szavazatot kaptak, de a „Kedvenc előadóim dalait” opció is kapott 36 jelölést. Ennél a kérdésnél újra megjelenik a vallásos vonal is, az „Egyéb” kategóriában ismételen erre vonatkozó válaszok érkeztek. A vallásos jellegű, dicsőítő zenék így 4 szavazatot kaptak, míg szintén 4 jelölés érkezett arra, hogy „Nem énekeltem”. Utóbbi 4 válasz ugyanazoktól érkezett, akik a 12-es kérdésnél azt válaszolták, hogy nem énekeltek gyermeküknek az óvodába lépés előtt. A kérdőív válaszait alapul véve és csak a kitöltői rétegre alapozva feltételezhető, hogy még mindig többségben vannak azok a szülők, akik énekelnek gyermekeiknek otthon, bár ezen kijelentés nem tekinthető objektívnek hiszen csak a válaszadók egy szűk csoportján alapul ez a megállapítás. Kíváncsi voltam arra, hogy az éneklésen túl mennyire játszottak szerepet a család, illetve a gyermek életében óvodáskor előtt az ölbéli játékok. A válaszadók közül 69 fő (68,3%) mondta, hogy gyakran szokott gyermekével ilyen jellegű játéktevékenységet folytatni, 27 fő (26,7%) ritkán, míg 5 fő (5 %) válaszolta azt, hogy óvodáskor előtt gyakran, főleg amíg a gyermek kisebb volt, de 2 évnél túl, főleg óvodába lépés után ez ritkábbá vált. Pozitív képként jelenhet meg ennél a kérdésnél, hogy nem volt olyan kitöltő, aki nemmel válaszolt volna, így ismét csak a jelen kérdőívet kitöltő réteget alapul véve kijelenthető, hogy az ölbéli játékok, főleg óvodáskor előtt gyakori tevékenységformának számítanak a családok, kisgyermekek életében.

A következő öt kérdéssel (15-19.) arra szerettem volna választ kapni, hogy a kérdőívet kitöltő szülők gyermekei járnak-e zenei jellegű foglalkozásra, milyen egyéb programokon vesznek részt, ahol zenével találkozhat a gyermek. A vírushelyzet okán a kulturális programlehetőségek száma igen lecsökkent, így érdekelt az is, hogy a szülők mennyire tudnak arról a lehetőségről, hogy online eseményeken keresztül is részt lehet venni zenei jellegű programokon is, és kíváncsi voltam arra is, hogy ha részt vettek ilyeneken, mi volt az. Mivel a programlehetőségek száma szinte egyenlő a nullával manapság, érdekelt az is, hogy azok a gyermekek, akik részt vettek, eljártak hasonló jellegű programokra,

vajon hogyan élik meg a jelenlegi helyzetet, hiányzik-e nekik a lehetőség és ha igen, miben nyilvánul meg ez a hiány. A válaszadók közül 48 fő (47,5%) válaszolta azt, hogy jártak vagy részt vettek zeneovin vagy hasonló jellegű programon, például Kerekítón vagy Ringatón. Kicsivel többen 53 fő (52,5%) viszont nem vett részt ilyen jellegű programon. Sajnos, a kérdőívemből nem derül ki, hogy pontosan milyen zenés foglalkozásokon vettek részt, erre érdemes lett volna rákérdeni.

A kulturális programok szünetélése miatt a vírushelyzet előtti időszakról szerettem volna bővebb képet kapni arról, hogy a szülők milyen helyekre, eseményekre szokták elvinni gyermeküket, ahol zenével találkozhatnak. Ennél a kérdésnél több válaszlehetőség is adott volt, így a legtöbb jelölést, azaz 58-at a „Színház/bábszínház” opció kapott, s ezen adat alapján feltételezhető az, hogy az óvodáskorú gyermekek zenei ráhatására nagy befolyással bír a színházi előadások milyensége, az azokban felhasznált és előadott zenék, dallamok, zenei stílusok. Egyenlő szavazattal, vagyis 43-43-mal a „Gyerekenekaros koncert” és az „Istentisztelet/mise” kategóriák is azt mutatják, hogy az óvodáskorú gyermekek számára ezeken a helyeken is erős befolyás van arra nézve, hogy milyen zenei élmény éri őket, minőségben és mennyiségben egyaránt. A „Néptánc/Hagyományőrző program” lehetőség 31 szavazatot kapott, melyből feltételezhető, hogy ezen programlehetőségek egyre kevesebb óvodáskorú gyermeket és családját vonzanak, sokkal népszerűbbé váltak a már előzőleg bemutatott kategóriák.

A pandémia miatt az online tér adta lehetőségeket sokan kihasználják, az előadók, együttesek, így a gyerek-zenekarok is. A kitöltők közül 36 fő (35,6%) válaszolta azt, hogy részt vett online programon, koncerten gyermekével, 60 fő (59,4%) pedig nem. Érdekeség, hogy ezek az online lehetőségek viszonylag újdonságnak számítanak, az előadásokat és a koncertezéseket tekintve pedig valóban azok is, főleg a kisebb együttesek, vagy gyerek-zenekarok között, mégis viszonylag sokan (35,6%) részt vettek már az elmúlt 1 év során (mióta a vírus-helyzet fenn áll) online zenei programon. Azok közül, akik részt vettek online zenei programon a legtöbben Gryllus Vilmos online koncertjeit említik, de sokan részt vettek online Ringató, Kerekítő foglalkozásokon, Istentiszteleten és bábelőadásokon is.

Érdeklődtem afelől, hogy azok a gyerekek, akik a pandémia előtt jártak zenei jellegű tevékenységekre, miként élik most meg ezek hiányát, mit vesz észre rajtuk a szülő.

A válaszadók több, mint fele úgy nyilatkozott, hogy valójában nem tapasztalja azt, hogy gyermekének ezek a foglalkozások hiányoznának, mert meglátásaik szerint az óvodák és az ottani zenés tevékenységek mindezeket helyettesítik, és az ott folyó zenei nevelés ráadásul a gyerekek korának megfelelő szinten biztosítják. Sokan voltak még azok is, akik szerint maga a foglalkozás nem, mint inkább a társaság az, ami a gyermekének hiányzik. Azt is sokan kifejtették, hogy otthon saját maguk (szülők) énekelnek, szerveznek közös zenés jellegű tevékenységeket, így biztosítva a zenei élményszerzést. Csupán néhányan válaszolták azt, hogy gyermekének hiányzik, mert sokszor emlegeti otthon és játékában, tevékenységeiben is megjelenik a program iránti hiányérzete, mely abban nyilvánul meg, hogy gyakorta előadja, elismétli a foglalkozás anyagát.

A kérdőív további részében az óvodáskorú gyermek zenehallgatási szokásairól érdeklődtem (20-28.): milyen eszközön/formában hallgatja, énekelnek-e otthon mióta a gyerek óvodásba jár (nem csak óvodakezdés előtt), milyen alkalmak során énekelnek, milyen stílusú zenét hallgat a gyermek, a szülő megválogatja-e ezeket az anyagokat, mi alapján hallgatnak zenét, milyen gyakran és mennyit, illetve egyáltalán kapnak-e, és ha igen, honnan kapnaktippeket zenehallgatáshoz a családok. Első körben érdekelt az, hogy a gyermekek milyen eszközön, milyen formában hallgatnak zenét. Ennél a kérdésnél is több válaszlehetőség volt adott. A legtöbb jelölést, 88-at az „Internet (pl.: YouTube)” kategória kapott, ami nem meglepő, hiszen már a szülők számára feltett kérdésnél (11.) is ez az opció volt a legnépszerűbb. A második legtöbb jelölést, 64-et a „Saját előadásomat hallgatja” kapott. Érdekes adat ez annak tudatában, hogy számos kutatás és tapasztalat bizonyítja azt, hogy manapság egyre kevesebbet énekelnek gyermekeiknek a szülők. A mobiltelefon és a rádió is 50-50, míg a CD és TV is egyenlő, 31-31 jelölést kapott. Érdekes adat, hogy bár mindössze 2-en, de megemlítik azt a lehetőséget is, hogy óvodáskorú gyermekük zenehallgatását a nagyobb testvérek éneke, illetve hangszeres játéka adja.

A 12. kérdésnél érdeklődtem arról, hogy óvodás kor előtt énekeltek-e a szülők gyermeküknek, a 21. kérdésnél pedig arra voltam kíváncsi vajon ez miként változott meg az óvodába lépéssel. A kitöltők közül 63 fő (62,4%) választotta azt, hogy továbbra is énekelnek, amikor csak lehet. Ritkábban már, de még mindig énekel gyermekének 31 fő (30,7%), és 4 fő (4%) azt válaszolta, hogy nem énekelnek azóta. A kérdőívet kitöltő réteg

összességében azért úgy gondolja, hogy óvodán kívül is érdemes és kell énekelni a gyermeknek/gyermekkel.

A következő kérdéssel azt szerettem volna megtudni, hogy milyen alkalmak során énekelnek otthon a családok. Mivel több lehetőséget is lehetett választani, ezért összesítésben 67 jelölést kapott a „Bármikor, amikor csak lehet” opció, míg az „Ünnepek során”, illetve az „Autóban” 61-61 szavazatot kaptak. Az éneklés előkerül még házimunkák során (37 szavazat) és kirándulás, utazás (36 szavazat) során is a családokban. Elalvás előtt (3), fürdéskor (2) és játék közben (2) is megjelenik némely családban az énekszó. Az, hogy külön megemlégtették a kitöltők a fürdés, illetve az elalvás előtti lehetőségeket, azt feltételezi, hogy azért vannak olyan családok, ahol akár az esti rutin részét is képezi az éneklés, utóbbi esetben akár altatódal formájában is.

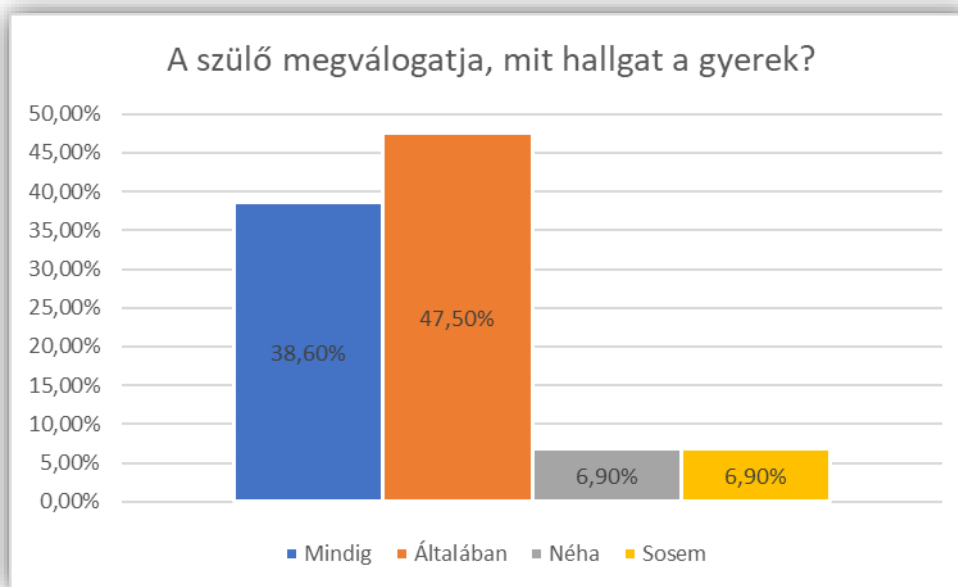
Arra a kérdésre, hogy „Milyen zenét hallgatnak legszívesebben együtt gyermekével?” a legtöbb szavazat a „Gyerekműzene” opcióra érkezett. A 10. kérdésben a szülők által hallgatott/kedvelt zenei stílusokra kérdeztem rá, s most pedig a gyermekről szerettem volna ugyanezt megtudni. Feltételezésem, miszerint ami a felnőtt számára mérvadó, az a gyerek számára is, beigazolódni látszik az adatokat tekintve, mert körülbelül azonos sorrend alakult ki a stílusokat tekintve, melyet az alábbi táblázattal ábrázoltam:

10. kérdés		23. kérdés	
Mit hallgat a szülő?		Mit hallgatnak közösen?	
Gyerekműzene	79	Gyerekműzene	89
Pop	77	Pop	47
Klasszikus	50	Népműzene	42
Rock	49	Klasszikus	27
Népműzene	35	Rock	27
Disco	26	Disco	16
Jazz	25	Jazz	9
Hip-hop	15	Hip-hop	9
Mulatós	12	Mulatós	9
Reggae	9	Rap	8
Rap	7	Dicsőítő zenék	6
Dicsőítő zenék	4	Reggae	3

Látható, hogyha a gyermek hallgat dalokat, akkor a legtöbbet az ő számára „előnyösebb” stílusokat választják a szülők (bár kérdés az, hogy valójában mit sorolnak a „Gyerekműzene”

kategóriába a szülők), emiatt a népzenei műfaj a gyermekeknél sokkal kedveltebb számszerűleg, mintha csak a szülők hallgatnák azt. A vallásos jellegű zenei anyagok is ismételten megemlítésre kerültek, a gyerekeknél ráadásul már többet is említették ezt a stílust.

Eddig csak feltételeztem, hogy a gyermekek számára a szülő válogatja a zenei stílust, a zenehallgatási anyagot. A következő kérdéssel azonban szerettem volna pontosabb képet kapni arról, hogy ez valóban így van-e és milyen gyakorisággal történik meg ez a válogatás. Meglepő adatként szolgált számomra az, hogy a kitöltők közül 39-en (38,6%) válaszolták csak azt, hogy mindig megválogatják azt, hogy mit hallgathat gyermekük. A válaszadók nagyobb aránya, 48 fő (47,5%) általában megválogatja, 7-en (7%) néha, és szintén 7-en (7%) pedig soha. Érdekes szám adatok ezek abból a szempontból, hogy ez alapján joggal feltételezhető az, hogy a gyermekek igen kevés százalékához jut el olyan zenei anyag, amely neki való mind életkorhoz viszonyítva, mind értékben, minőségben, és sajnálatos módon a legtöbb gyermek zenei ízlésvilágát olyan anyagok formálják, melyek nem a legmegfelelőbbek számukra.

A kérdéssor 25. kérdésével azt szerettem volna megtudni, hogy a családok mi alapján döntenek el, hogy milyen zenét hallgassanak együtt, illetve az óvodáskorú gyermek maga. Több válaszlehetőség is adott volt. Érdekes eredmények születtek végül, mely azt gondolom egyben elgondolkodtató is, hiszen bár egy szűk mintavételi csoport véleményét

láthatjuk, mégis sokat sejtethet abból, ahogyan a többség gondolkozik a zenéről és annak kiválasztásával kapcsolatban. Az, hogy milyen kritériumok alapján választanak a családok zenét egyfajta értékrendet is tükrözhet. A legtöbb jelölést, amely alapján a családok kiválasztják a hallgatni kívánt hanganyagot az a „Vidám, örömteli legyen” opció volt 63 jelöléssel. A vidám hangulatú dallamok pozitív érzéseket támasztanak a zenét befogadóban, így természetesnek hat, hogy a kitöltők többsége szerint is ez egy igen fontos kritérium a zenei anyag megválasztásában. A második legtöbb jelölést, 48-at a „Gyerekeknek tetsszen” lehetőség kapott. A válaszadók közül többen ki is fejtették további megjegyzésben, hogy hagyják, hogy a gyermekük válasszon és ha neki tetszik, akkor a szülő elfogadja ezt a felállást. Elgondolkodtató azonban az, hogy fontos, hogy egy dalt úgy tudjunk meghallgatni, hogy az valóban megmelengeti az ember bensőjét, viszont a gyermekek esetében érdemes lenne nem csak erre az aspektusra hagyatkozni, hiszen ott van a szöveg, a mondanivaló, a stílus és sok egyéb dolog, ami megmutatná azt, hogy a legtöbb zene, ami a gyerekeknek tetszik, sajnálatos módon egyáltalán nem számukra való. A következő, 44 szavazatot kapott válasz a „Lehessen rá táncolni”, majd ezután jön 43 jelöléssel, hogy „Tetsszen mindenkinek”, vagyis a családtagoknak, akik éppen együtt hallgatnak zenét. Az ötödik helyen, 41 jelöléssel a „Megfelelő legyen az életkorának” áll, ami azt sejteti, hogy azért az embereknek valahol fontos az, hogy milyen életkorban mi is lehet a releváns zenefogyasztás szempontjából, viszont továbbra is elgondolkodtató és számos kérdést vet fel az, hogy miért ennyire többed rangú ez a kritérium. A további válaszlehetőségek látványosan kevesebb szavazatot kaptak. Alig 22 jelölést kapott a „Szövege érthető legyen” válasz, 17-et a „Magyar legyen”, 14-et a „Lassú, nyugtató hatású legyen”, 11-et a „Nekem tetsszen, 3-at a „Ne kegyen benne trágár szöveg”, 2-öt a „Értéket képviseljen” és 0 szavazatot az „Idegen nyelvű legyen”. Utóbbi adat igazán meglepő véleményem szerint, hiszen manapság rendkívül divatos, sőt néhol „szokássá” vált, hogy a gyermek minél előbb tanuljon idegen nyelvet, az óvodások többsége számos angolnyelvű dalt ismer, s ennek ellenére a válaszadók közül senkinek sem választási opció egy-egy zenei anyag esetében, hogy idegen nyelvű legyen.

A továbbiakban arról érdeklődtem, hogy az óvodáskorú gyermekek milyen gyakran hallgatnak zenét. A kitöltők közül 59 fő (58,4%) válaszolta, hogy napi szinten, 36 fő (35,6%) gyakran, vagyis 2-3 naponta hallgat gyermeke zenét. A további válaszok elenyészők, 2 fő (2%) válaszolta, hogy ritkán, 1-1 fő (1-1%) pedig elvétve és sohasem.

Utóbbi kitöltő megjegyezte válaszában, hogy gyermeke kimondottan tudatos cselekvéssel sosem hallgat zenét, náluk nincs ilyen „program”.

A gyakoriság mellett szerettem volna képet kapni a mennyiségről is, vagyis mennyi zenét hallgatnak a gyermekek. A válaszadók közül 49 fő (48,5%) mondta azt, hogy gyermeke napi 1 óránál kevesebbet hallgat zenét, ami általában néhány dalt jelent. További 24 fő (23,8%) azt válaszolta, hogy gyermeke akár naponta 2 órát is tölt zenehallgatással, ami azt jelenti, hogy teljes zenei albumokat is meghallgatnak ilyenkor a kisgyermek. Hetei szinten 2 vagy több órát tölt 15 fő (14,9%) gyermeke zenehallgatással, 5 fő (5%) pedig úgy nyilatkozott, hogy hetente mindössze pár dalt. A továbbiakban még több válasz érkezett az „Egyéb” opciót választva, s ebben leírták a kitöltő szülők, hogy általában a mennyiséget nem mérik, mert sokaknál ez összekapcsolódik más tevékenységgel, például játék vagy alkotás közben szól a zene, illetve hétvége.

Az előzőekben már érdeklődtem afelől, hogy a válaszadók közül mennyien voltak azok, akik részt vettek gyermekükkel zeneovin vagy hasonló jellegű zenés programon a pandémia előtt vagy azóta online térben, a továbbiakban pedig arra voltam kíváncsi, hogy honnan szoktak a családok tippeket kapni zenehallgatáshoz vagy zenei programokhoz, egyáltalán kapnak-e. Ennél a kérdésnél is több választ lehetett bejelölni, és egyből egy érdekes adat jött ki az összegzés során, vagyis nem csupán a szülők és a gyermekeik azok, akik a zenehallgatást mint tevékenységet online formában teszik, hanem ha kapnak tippeket, akkor azokat főként az internetről, különböző oldalakról, főként a YouTube-ról (41 szavazat). Mindent összevetve ez nem meglepő, hiszen ilyen és ehhez hasonló internetes oldalak biztosítják a zenei tartalmak nagyon nagy részét a nagyközönség számára így elkerülhetetlen és másrésről pedig természetes, hogy különböző ajánlások formájában egyúttal tippeket is adnak ezek az oldalak az őket látogatók számára. Az, hogy általánosságban ezek az ajánlások mennyire értékelhetők az egy másik terület, melyet szintén érdemes lehet megvizsgálni. Röviden ezt a területet meg is vizsgáltam a dolgozatom elméleti részének 5. fejezetében. Rögtön ezután 36 jelölést kapott a „Nem szoktunk” opció, amiből feltételezhető, ha csak ezt a két adatot állítjuk egymással szembe, hogy napjaink legnagyobb és legbefolyásosabb felülete az interneten található különböző weboldalak és ezek alakítják már az emberek zenei ízlésvilágát is már egészen kicsi kortól kezdve. Érdekes viszont megjegyezni, hogy 34 szavazattal a „Barátoktól” választ is igen sokan jelölték, így nem csak az internet

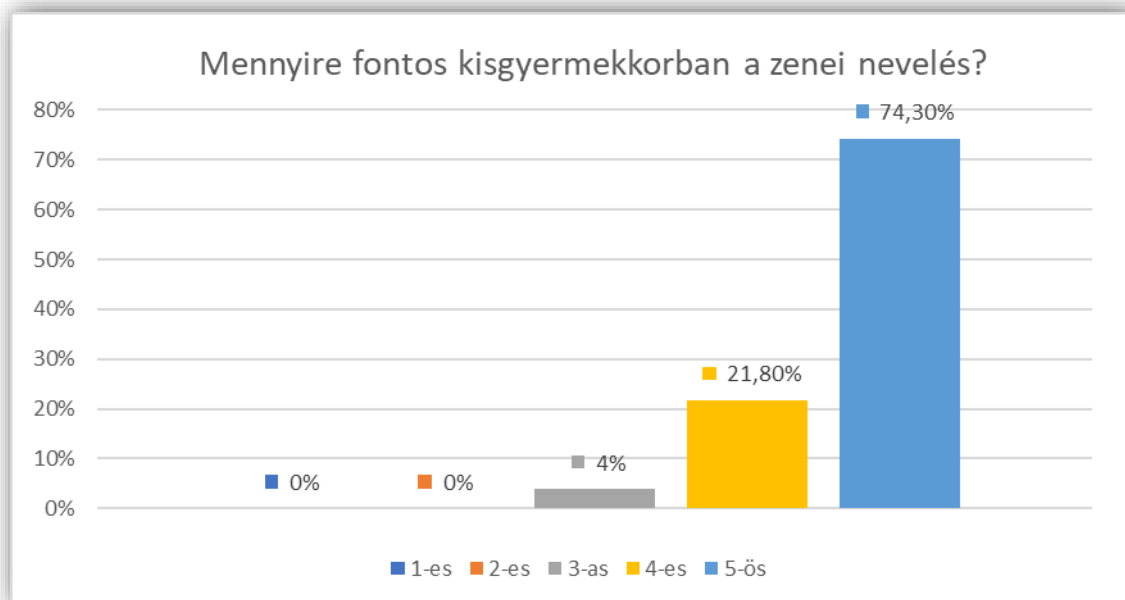
a meghatározó teljeskörűen, bár ugyancsak érdekes kutatási terület lehetne az, hogy ezek a barátok milyen forrásból, honnan kapták a tippet, amit később másoknak továbbadnak. További 25 szavazat érkezett a „Más szülőktől” válasza, 21 a „Családtagoktól”, 20 az „Óvodapedagógusoktól” és 16 az „Óvodában kitett plakátról” lehetőségekre.

A következő kérdéssel (29.) arról érdeklődtem, hogy szoktak-e idegen nyelvű zenét hallgatni és azt milyen céllal teszik. Az előzőekben megjelent érdekes adat után (25. kérdés), miszerint a zene megválasztásánál – kitöltői réteg válasza alapján – nem kritérium, hogy egy dal idegen nyelvű legyen, még inkább érdekelt a kérdés, hogy vajon azért szoktak-e idegennyelvű dalokat hallgatni az óvodáskorú gyermekeik. A kérdésre többféle választ is meg lehetett adni, ám 76 jelölést (75, 2 %) kapott az „Igen, pusztán kedvtelésből” válaszlehetőség. Bár egyáltalán nem úgy választanak a családok zenehallgatási anyagot, hogy az tartalmazzon idegen nyelvű dalt, mégis az tűnik ki a 76 szavazatból, hogy ettől függetlenül a többség zenei „repertoárjában” jelen vannak a nem magyar nyelvű dalok is. További 13 szavazatot (12,9 %) kapott az az IGEN lehetőség még, hogy „Igen, idegen nyelv oktatásának céljából”, ami azt jelenti, hogy a válaszadók több, mint 80%-nak a gyermeke hallgat idegen nyelvű zenei anyagokat is, kisebb részük pedig a zene által és segítségével próbálja elsajátítani a kívánt nyelvet. Érkezett 9 (8,9%) jelölés arra a válasza, hogy csak magyar nyelvű dalokat hallgat a gyermeke, 6 (5,9%) szavazat arra, hogy nem tartja fontosnak a szülő, hogy gyermeke ilyen típusú dalokat is megismerjen és tudjon, 4-et (4%) kapott az az opció, miszerint azért nem hallgat mert nem érti a szövegét és 2-öt (2%), hogy egyáltalán nem is érdekli a gyermeket. Feltételezhető, hogy akik itt azt a választ jelölték be, ami a zene szövegének érthetőségére írja le, azoknál biztosan nem kiinduló pont zenehallgatási anyag megválasztásához, hogy egy dal idegen nyelvű legyen. Továbbá az is feltételezhető, hogy az érdeklődés hiánya, és az, hogy a szülő sem tartja fontosnak ezt az irányt felvetheti a gondolatot arra nézve, hogy ha a szülő sem érti, őt sem érdekli akkor a gyermeket sem fogja. Azok, akiknek a gyermeke hallgat idegen nyelvű zenét is további feltételezés alapján tudhat idegen nyelvet vagy többet is vagy legalábbis társalgási szinten van ismerete, így egy további vizsgálódás keretén belül érdemes lehet megvizsgálni azt, hogy az iskolázottság és idegen nyelvek ismerete a szülőknek hogyan hat a gyermekük ízlésformálására, nyitottabbak-e például ezáltal más nyelvű zenékre, történetekre stb. Mivel a minta 77,2%-a diplomás, ezért látható némi összefüggés az iskolázottság és az idegen nyelv ismerete között, hiszen a diploma megszerzéséhez elengedhetetlen

legalább egy középfokú nyelvvizsga, viszont ez alapján még nem lehet kijelenteni, hogy mindez valóban meghatározó hatást gyakorol a zeneválasztást nézve idegen nyelven.

A 30. kérdéssel arra szerettem volna választ kapni, hogy általánosságban a családok milyen cézzal hallgatnak zenét. Erre a kérdésre is több választ lehetett megjelölni. 91 (90,1%) jelölést kapott „Kikapcsolódás, feltöltődés” opció, 83-at (82,2%) pedig az „Aktív szórakozásként (tánc, éneklés)”. Ezen adatok szerint megállapítható, hogy a zenehallgatás, mint tevékenység abszolút pozitív jellegű, szabadidős programként jelenik meg, melynek szeretnek az aktív részesei lenni. Mindössze 21 (20,8%) szavazatot kapott a „Háttérzajként funkcionál” válasz, 18-at (17,8%) az „Unaloműzéshez”. Érdekes adat, hogy viszonylag sok jelölést, 15-öt (14,9%) kapott az elalvás, mint válaszlehetőség. Mindössze 8 (7,9%) szavazatot kapott a „Kifejezetten oktató cézzal” válasz.

A kérdőív kérdéseiben próbáltam kitérni a lehető legtöbb területre, ami felmerülhet zenehallgatás, ízlés és érdeklődés terén, de mindenképpen tudni szerettem volna, hogy a kitöltők miként vélekednek a zenei nevelés fontosságáról. A válaszadók közül 75 fő (74,3%) válaszolta azt 1-5 terjedő skála használatával az 5-öst bejelölve, hogy nagyon fontos, 22 fő (21,8%) szerint fontos és 4 fő (4%) szerint fontos is meg nem is. Az adatok alapján kijelenthető, hogy általánosságban az emberek számára fontos a zenei nevelés kisgyermekkorban, többségük szerint kifejezetten is. Ebben a kérdésben nem volt benne az, hogy a zenei nevelés milyen pozitívumokkal jár és csak feltételezhető, hogy a kitöltők ezen információk tudatában választották ennyien a maximális pontot, mégis pozitív azt látni, hogy az emberek tudatában ez a fajta nevelés is fontos és értéként jelenik meg.

A következő kérdésben (32.) még arra voltam kíváncsi, hogy ha már fontos a zenei nevelés kisgyermekkorban, akkor indokolt-e a minél korábbi megkezdése. Ez egy nyíltvégű kérdés volt, ám mind a 101 kitöltő válaszolt rá, ami véleményem szerint igen meglepő és egyben pozitív is, mert a válaszadók feltételezhetően fontosnak érezték annyira ezt a témát, hogy leírják véleményüket. A 101 válaszból mindössze 6 szerint nem indokolt a korai zenei nevelés, s mindegyikük azzal indokolta ezt az álláspontját, hogy a gyermeknek elég az is, amit spontán hall és énekelget. A többi válasz pedig nagyon pozitívan áll hozzá ehhez a területhez: sokan leírták, hogy a korai zenei nevelés milyen hatásokkal bírhat a gyermek fizikai, érzelmi és érzelmi fejlődésére. A mozgásfejlődésre és a kognitív képességekre gyakorolt „játékony” hatását a zenének a válaszadók nagyon jól ismerik, válaszaikból ez egyértelműen leszűrhető. Az előző (31.) kérdésnél feltételeztem, hogy azért tartja a többség fontosnak vagy nagyon fontosnak a zenei nevelést, mert van információja ennek a pozitívumáról, és úgy tűnik, hogy az egyéni válaszokban ez a feltételezés bizonyosságot nyert.

A kérdőívem utolsó két kérdésével szerettem volna képet kapni arról, hogy kik azok az előadók vagy együttesek, akik jelenleg az óvodáskorú gyermekek kedvencei. Kiket vagy miket hallgatnak, ismernek. Ez a kérdés is nyíltvégű volt, melyre szintén minden kitöltő választ adott. A legtöbben Gryllus Vilmost említik, majd őt követi az Alma együttes. Őket követi Halász Judit, a Kaláka együttes, Palya Bea, Apacuka

Zenekar, Kicsi Gesztenye Klub, Tompeti, Buborék együttes és még pár név, melyek 1-1 kitöltőnél szerepelnek csak. A felsorolt előadók és együttesek azok, melyek a kitöltői réteget leginkább befolyásolják, hatást gyakorolnak rájuk. Érdekesség, hogy Gryllus Vilmos szinte minden kitöltő válaszában megjelenik, de a Kaláka együttes már kevésbé, pedig Gryllus Vilmos ebben is részt vesz hasonló jellegű repertoárral, mint szólista karrierjében.

Utolsó kérdésben (34.) érdeklődtem afelől, hogy jelenleg mi a gyerekek kedvenc dala, vagy ki az az előadó, zenekar, akiért „rajong”. Nem volt meglepő, hogy a többség kedvenc dalként a Gryllus Vilmos által előadott különböző szerzeményeket adta meg, mint például a „Tigris”. A legtöbb itt választott dal nem csupán a művész úr szerzeménye, hanem általánosságban egy albumon belülről, a „Maszkabál” című albumon jelentek meg, amiről így kijelenthető, hogy sok évvel megjelenése után is, gyermekek sokasága nő fel azokon a dalokon és videókon. Ennél a kérdésnél megjelentek már az óvodában tanult dalok is, mint kedvencek, sokak válaszolták azt, hogy általában az óvodában újonnan tanult dal a kedvenc, illetve megjelentek a filmeznék is kedvencként, leginkább a lányos szülők írták, hogy a „Jégvarázs” című mese dalai nagy hatással vannak éppen most a gyermekére.

6.4. A kutatás eredményeinek értékelése

Kutatásomhoz az internetes kérdőív módszerének használata megfelelő választásnak bizonyult, mert a megkérdezni kívánt célcsoportot, azaz az óvodáskorú gyermeket nevelő szülők köre közvetlenül elérhetővé vált számomra azáltal, hogy a kérdőívet különböző Facebook csoportokban megosztottam, a gyakorlati helyemen közzéttem az abba az óvodába járó szülők számára e-mailben, illetve eljuttattam ismerősökhöz, akikről tudtam, hogy óvodás gyermekük van, illetve ők is tovább terjesztették.

Ezen kutatás nem tekinthető reprezentatívnak, hiszen csak egy szűkebb rétegre vonatkozik, jelen esetben a minta 101 résztvevőjére, ám mindenképpen érdekes és elgondolkodtató sok szempontból, hiszen kicsit meglátható belőle az, hogy a mostani családok milyen értékrenddel rendelkeznek a zene vonatkozásában. A válaszok főként nőktől (anyáktól), a 31-40 év közötti korosztálytól érkeztek. A kitöltői réteg végzettségét

tekintve diplomás, városban él, és általánosságban 4-5 éves az óvodáskorú gyermek, akire vonatkozóan a válaszok érkeztek. Általánosságban 2-3 gyermeket nevelnek, bár sajnos kutatásom abból az adat szempontjából hiányos, hogy nem kérdeztem rá arra, hogy a kérdőívet kitöltő személynek az óvodáskorú gyermeke hányadikként született a többgyermekes családokban, így nem derült ki az sem, hogy a zenehallgatás, illetve zeneválasztás során számít-e a többedik gyermek esetén a szülő megszerzett tapasztalata a nagyobb testvérekkel, egyáltalán milyen mértékben számít, ha számít. A válaszokból azonban annyi kiderült helyenként, hogy zenehallgatás során a kisebb gyermek is többnyire azt hallgatja, amit a nagyobbak, így talán feltételezni lehet, hogy a legtöbb többgyermekes családban a kisebb gyerekek esetében is hasonló a helyzet, de ez csak feltételezés marad a hiányos kutatás miatt.

A kutatásomból továbbá kiderül, hogy a családoknál megjelenik a zene, életükben jelen van az énekszó és többnyire napi szintű tevékenység a zenehallgatás, éneklés (sokaknál már magzati kortól kezdve), így összegezhető, hogy a zene és a zenehallgatás olyan valami, ami ilyen vagy olyan mértékben hatást gyakorol a családok életére, tevékenységeikbe beleszövődik. Láthatóvá vált, hogy a zenénél fontos a szülők számára, hogy pozitív érzéseket keltsen, aktív tevékenység párosulhasson hozzá (ének, tánc), a szövege ne tartalmazzon trágár kifejezéseket, a többi tényező pedig kevésbé fontos számukra. Nagy hatással bír a jelenkor technológiája, melyből láthatóvá vált, hogy a zenehallgatás leginkább internetes platformokon keresztül folyik, viszont a rádiózás továbbra is népszerűségnek örvend. A gyermekek által hallgatott és ismert előadók és együttesek is többnyire ezeken a platformokon keresztül érhetőek el, így nem csak a zenehallgatás formáját határozzák meg, de az ízlésük formálódását is, hiszen a családok nagyrésze ezekről a helyekről kap leginkább tippet ahhoz, hogy milyen zenei anyagot hallgassanak, "fogyasszanak". Látható az is, hogy sok szülő nem kontrollálja a gyermeke által hallgatott dalok milyenségét, így sok esetben vitatható minőségű és ízlésromboló anyag kerülhet a gyermekhez zene címszó alatt. Bár nem lehet kivonni az internetes helyek által közvetített hatásokat, mégis pont emiatt lenne célszerű még inkább felügyelni és megválogatni az onnan szerzett tartalmakat és ezeket a határokat természetesen a szülőknek kellene felállítaniuk. Amíg a többség úgy gondolja, hogy nem szükséges folyton felügyelnie a gyermeke által hallgatott zenei anyagokat, addig még inkább elkerülhetetlen a minőségileg kifogásolható zenei anyag beszivárgása a családok életébe. A minőségi zenei anyagokhoz járulhat hozzá egy-egy zenei

programon való részvétel. Kutatásomból kiderül, hogy a szülők alig fele járt el gyermekével valamilyen zenés foglalkozásra a pandémia előtti időszakban, ám a válaszadók viszonylag nagy része a járványkitörés óta részt vett már online zenés programon, ami mindenképpen pozitív hatásnak mondható, ami az internet jó célú felhasználását illeti, továbbá érdekes, hogy alig 1 év leforgása alatt a zenekarok, előadók és persze a szülők is milyen hamar alkalmazkodtak az új helyzethez és hamar felismerték, hogyan lehet online lehetőségeket teremteni kulturális programokra. Ezekkel a lehetőségekkel természetesen plusz lehetőség is teremtődött nemcsak a gyermekek és szüleik, de az előadók, együttesek számára is, hogy olyan közönséghez is még inkább eljussanak, akik nem tehetik meg, hogy személyesen részt vegyenek egy-egy koncertjükön, mondjuk a távolság miatt. Érdekes adat volt számomra, hogy a szülők többsége akkor is a „Gyerekmusika” kategóriába sorolható zenét hallgat, ha egyedül hallgat zenét, viszont látható az is, hogy akár csak a szülő, akár a gyermekkel közösen hallgat zenét, a „Pop” stílus az, mely leginkább meghatározza a hallgatott dalok milyenségét. Meglepő volt, hogy a főként diplomás szülők egyáltalán nem helyeznek hangsúlyt az idegennyelvű zenei anyagra, s ha direkt módon választanak hallgatni kívánt dal, akkor egyáltalán nem szempont ilyen jellegű zene választása. A kutatásom későbbi részében azért kiderült, hogy azért hallgatnak idegennyelvű dalokat, leginkább kedvtelésből, de direkt módon nagyon kevesen, ők is leginkább oktatás céljából. Szinte mindenki fontosnak tartja a kitöltők közül a zenei nevelést és annak minél kisebb korban való megkezdését. Érdekes volt látni, hogy a válaszadók gyermekei szinte ugyanazon előadókat, együtteseket részesítik előnyben.

Mivel főként anyai szemszögből érkeztek a válaszok, ezért feltételezhető, hogy az anyák fontosabbnak tartják a gyermeküknek való éneklést, bár erre a kutatásom direkt módon nem tért ki, viszont érdekes volt látni, hogy a 8 férfi kitöltő közül csak 1 fő volt az, aki nem énekelt gyermekének. Bár az összehasonlítás nem lehetséges, érdemes lenne ezt a kérdőívet több apához eljuttatni, hogy láthatóvá válhasson, valóban van-e különbség között, hogy a nők vagy a férfiak tartják fontosabbnak az éneklést gyermeküknek, illetve ezáltal melyik réteg az, amelyik ténylegesen énekel is gyermekének.

A kutatásom elején megfogalmazott feltételezések közül igen sok beigazolódott. Valóban a pop és a gyerekmusika az, ami meghatározza a családok zenehallgatási anyagát, az internet is hangsúlyos közeget teremt ehhez, még az informálódás, zenehallgatási tippek is innen érkeznek a családokhoz. A feltevésem, miszerint a diplomás réteg inkább

megválasztja mit hallgasson gyermeke, emiatt náluk minőségibb a zene, mely a családjukhoz jut, megdőlt, mert a válaszadók, alig egyharmada szerint fontos csak az, hogy mindig megválassza mit fogyasszon gyermeke, milyen zenét hallgasson, emiatt kijelenthető, hogy nem a minőség a fontos, sokkalta inkább az, hogy a gyermeknek a kedvére tegyen a szülő függetlenül attól, hogy egy-egy zenei anyag nem a korosztályának megfelelő. Ennek alapján mégis érdekes volt látni, hogy milyen sokan fontosnak tartják a zenei nevelést. Bizonyságot nyert az is, hogy aki városban lakik, az sokkal több zenés programra, eseményre viszi el gyermekét, ennek ellenére a válaszadók kicsivel kevesebb mint fele volt az, akik ki is használták ezeket a lehetőséget. Fontos, hogy a járványhelyzet valóban sok változást idézett elő, a kulturális programok esetében is, ezért még nagyon fontos lenne, hogy a szülők az internet által még inkább megfelelő tartalmakhoz jussanak hozzá, amit aztán nyugodt szívvel tudnak megosztani kisgyermekükkel. A dolgozatom 5. fejezetében is feltártam, hogy bizony a 3-7 éves korosztály számára az online lehetőségeket a beszűkültség jellemzi, s ezt az is bizonyítja, hogy szinte ugyanazon előadók, együttesek jelennek meg majdnem minden kitöltő válaszában, feltehetőleg azért, mert nem keresik, illetve nem ismerik a kevésbé népszerű előadókat.

Úgy gondolom, hogy kérdőívem, bár viszonylag hosszú volt, azért megmutatta, hogy főként a 31-40 éves szülők 4-5 éves gyermekei, illetve a család miként áll a zenéhez, milyen szokásaik vannak ezen a téren. Helyenként hiányosnak érzem, konkrétabb, direktebb módon más lehetőségekre is rá lehetett volna kérdezni, s talán túl sok információt akartam egyszerre megtudni, mert elég sok területre koncentráltam, ami befolyásolhatja a zeneválasztást, a zenehallgatást, és úgy általánosságban a zenéhez való hozzáállást. Ettől függetlenül sikeresnek érzem abból a szempontból, hogy a dolgozatom bevezetőjében említett személyes tapasztalásom is bizonyosságot nyert, vagyis, hogy a legtöbb szülő nem gondolja annyira fontosnak, hogy gyermeke számára mindig megválogassa a hallgatott zenét, még annak ellenére sem, hogy közben tudással rendelkeznek arról, hogy a zenei nevelés fontos, jótékony hatásai vannak, ám talán azt nem annyira látják át, hogy a minőségnek ebben az egészben milyen jelentős szerepe van, mert csak így lehet elérni a kívánt pozitív hatást. Nagyon örvendetes számomra, hogy a kutatásban résztvevők válasza alapján azt lehet látni, hogy a közös éneklés, a zene megjelenik a családokban, még akkor is, ha ezen a területen a környezetemben nem tapasztalok ilyen pozitív képet, mert inkább azt látom, hogy egyre kevesebben

énekelnek gyermeküknek, és ha énekelnek is, az óvodába lépést követően ez a tevékenység szinte eltűnik az otthonból, mivel úgy gondolják, hogy kisgyermek korban fontos igazán, főleg, ha a csecsemőt meg kell nyugtatni. Kérdőívem erre a szegmensre sem tért ki, így azt is célszerű lenne megvizsgálni, hogy miért gondolja sok szülő azt, hogy a csecsemőnek való éneklés fontos, ám később a gyerekek erre talán nincs is szüksége.

Leendő pedagógusként úgy gondolom, hogy sokat tanultabb a kutatásomból. Úgy gondolom, hogy pedagógusként jó célkitűzés lenne, hogy olyan programtippeket, minőségi zenei anyagokat és hasonlókat javasoljak a szülőknek, amik elősegíthetik, illetve támogathatják a családban megvalósuló zenei nevelés minőségi voltát, főleg azért, mert ezekből a zenei anyagokból és lehetőségekből valóban kevés az, mely ténylegesen az óvodás korosztály „érdekeit szolgálja”. Ugyanakkor azt is láttatni engedte a kutatásom, hogy még inkább fontos hangsúlyt fektetni az óvodai zenei nevelésre, hiszen bár a kutatásból nem derült ki pontosan az, hogy mit értenek a szülők gyerekzene alatt, mégis úgy gondolom, hogy sok esetben az óvodai zenei nevelés egyben hiánypótló is főleg, ami a minőségi élményt jelenti a gyermek számára. Ezért törekedni fogok arra, hogy óvodapedagógusi munkám során mindezekre odafigyeljek és olyan zenei nevelésben részesítsem majd a gyermekeket, mely valóban a javukat szolgálja.

7. Összegzés, meglátások, javaslatok

Szakedolgozatom elkészítéséhez számos szakirodalmat, értekezést, esszét, cikket és egyebet olvastam el, vizsgáltam meg a dolgozat témájához kapcsolódva, mely nemcsak azt tette lehetővé, hogy a több forrás következtében több szemszög szerint is bemutatthattam egy-egy altémát, de azt is, hogy én magam is nagyon sok hasznos, sok esetben új információval, tudással gazdagodjak. Úgy gondolom, hogy szakmai fejlődésem szempontjából, főleg, ami a zenei nevelés területét érinti, mindenképpen olyan tudásanyagot kaptam, mely a későbbi pedagógiai munkám során rendkívül hasznos lehet. Dolgozatomban próbáltam minél tágabb vonalon megmutatni, hogy mit is jelent a zenei nevelés onnan kezdve, hogy mit jelent a zene, a hang fogalma, milyen hatással van az emberre, hogyan befolyásolhatja személyiségfejlődését, és úgy általánosságban miként hat ki a zene az ember fejlődésére, életére. A fő témát nem lehet anélkül kibontani, hogy ne essen szó a családról, mint közegről, annak fontosságáról, a szerepéről. A zenei nevelésben is meghatározó szerepet biztosít, majd ezt a nevelést hivatott kiegészíteni a bölcsődei és óvodai zenei nevelés. Sajnos, napjainkra sok esetben nem kiegészíti, hanem hiányt is pótol, ezért mindenképpen fontosnak tartottam, hogy utána járjak, vajon milyen zenepedagógiai lehetőségek vannak azért, hogy a kisgyermek minél változatosabb zenei élményben részesüljenek. Bár a dolgozat fő témája nem feltétlenül kívánta meg a történelmi kitekintést zenei értelemben, mégis úgy éreztem fontos, hiszen látni kell, hogy a minőségi zenei nevelésre való igény egyáltalán nem újkeletű. Mindig is voltak törekvések és ezeket a törekvéseket megvalósító emberek, akik úgy gondolták, hogy a kisgyermek zenei nevelésben való részesítése nem csupán a vidámságot hozza elő az emberből, de fontos fejlesztő hatásai is vannak. A történelmi kitekintés számomra nagyon hasznos volt, mert mélyebben megismerkedtem az olvasási folyamatban a régmúlt nagy embereivel, illetve további kutatásaim során felfedeztem, hogy manapság, itt Magyarországon is jelen van számos új zenepedagógiai irányzat, program, mely arra törekszik, hogy a kisgyermek korosztályának nyújtson minőségi zenei élményt, nevelés, amely nemcsak az intézmények falai közt valósulhat meg, hanem számos egyéb foglalkozás keretében, illetve lehetőséget adnak arra, hogy a szülők ezen részt vegyenek, így számukra a zenei nevelésen túl a gyermekükkel való szorosabb kötődés kialakulását is támogatja. Sajnos, a 2020-ban kitört világvilágjárvány az élet minden területére hatást gyakorol, a kulturális programokra, zenés foglalkozásokra egyaránt, ezért érdekelt, hogy van-e olyan online lehetőség, mely kifejezetten az óvodáskorú

vagy kisebb gyermekeket célozza meg. Ez annál is inkább érdekelt, mivel én magam is szülő vagyok, s bár próbálom az óvodapedagógus képzés során kapott tudást mindig alkalmazni, bizony sokszor érzem azt, hogy egyáltalán nem könnyű olyan zenei lehetőségeket találni, ami a kicsik számára megfelelő. Ezért méginkább motiválnak éreztem magam, hogy ezen a területen is vizsgálódjak. Sajnos, ezek a lehetőségek elég szűkösek, de mindenképpen pozitív az, hogy egyáltalán léteznek.

Szakedolgozatom második felében az általam készített kérdőíves kutatásom eredményét ismertettem. Úgy gondolom, hogy a kutatásom sikeres volt, mert képet kaptam arról, hogy korunk családjainak zenei érdeklődése erősen egy irányba korlátozódik, nagyon meghatározza a hallgatott zenei anyagot és annak minőségét az internet és az ott fellelhető tartalmak. Természetesen a kutatás adatai nem reprezentatívak, hiszen csak egy szűk minta alapján vizsgáltam, viszont a válaszokból kinyert adatok számos további vizsgálódásra adnak lehetőséget. Érdekes azon is elgondolkozni, hogy vajon milyen további lehetőségeket lehetne a szülők elé tárni, hogy az otthon történő zenei nevelés, a zenelhallgatás minőségi nyomvonalon haladjon, hogy ne csak 1-2 előadó vagy együttes és azok dalai határozzák meg a legtöbb családban a zenét, mint fogalmat. Jó ötlet lehetne például több zenés programot tartani óvodákon belül, ahol a szülők informálódhatnak, megélhetnék testközelben azt, hogy milyen zenét érdemes hallgatnia egy óvodás gyermeknek, milyen eszközök és lehetőségek állnak a rendelkezésére. Természetesen ez egy olyan javaslat, melyet jól kikellene dolgozni, de úgy gondolom, hogy a zenei nevelés témájában is elsőkörben a családra kell fókuszálnunk, hiszen a gyermek abból a közegből táplálkozik a leginkább, az hat rá elsődleges befolyásoló tényezőként.

Úgy gondolom, hogy a pedagógusoknak is több lehetőséget kellene teremteni, hogy olyan továbbképzéseken vehessenek részt, amelyek a zenei nevelés területére fókuszálnak. Ezáltal a pedagógusok még inkább képesek lennének támogatni a szülőket ebben a témában, hiszen olyan tudással tudnának folyamatosan gazdagodni, mely igen hasznos, mindig tudna valami relevánsat ajánlani, ugyanakkor biztos forrása lehetne a minőségi zenei nevelésnek, a programlehetőségeknek, így könnyítve meg a szülők dolgát, hogy mindig a megfelelő anyagot tudják adni gyermekeiknek. Nyilvánvaló, hogy ez sem tudja „kivédeni” azt az eshetőséget, hogy az otthoni környezetben a gyermeket nem megfelelő zenei hatások érik, ám a folyamatos mintaadás olyan alap kiépítésére ad lehetőséget a szülő és a gyermek számára, mely, ha nem is egyből, de idővel biztosan meghozza a gyümölcsét. Ezért fontos, hogy az óvodapedagógusok munkájuk során is mindig tartsák

ezt szem előtt, és ha otthon nem is, de az intézményi mindennapok során juttassák a gyermekeket zenei élményhez. Hiszem, hogy csak úgy, mint az olvasás megszerettetésében, illetve az olvasóvá nevelésben, a zenei nevelésben is nagyon fontos a pozitív élmények sora, a minél több szituáció megteremtése, melyben a gyermek átélheti, megélheti a tevékenységet. Ezért hangsúlyozni kellene mindig és mindenkor, hogy az éneklés és a jó zene mennyire és milyen mértékben fontos.

Igyekszem én is ezen gondolatok szerint tevékenykedni jövőbeli pedagógiai munkám során, s hiszem, hogy a dolgozat megírása közben megszerzett tudás ebben segíteni fog, hiszen látom, hogy a zenei nevelés tényleg olyan terület, amely mindenre kihat és amely által olyan dolgokat lehet elérni, amit más tevékenységgel nem, vagy csak részben. Végezetül Kodály Zoltán szavait idézném: *„Sokszor egyetlen élmény egész életre megnyitja a fiatal lelket a zenének.”* (Kodály 1982, I. 39. oldal)

8. Irodalomjegyzék

1. **Alternatív zenepedagógiai irányzatok a 20. századi Európában** (2015)
<https://www.parlando.hu/2015/2015-3/Alternativ-zenepedagogia.htm> {Letöltve: 2021. 03. 21.}
2. **Andorka Péter** (2013): Az Orff-koncepció bemutatása
http://www.andorkapeter.hu/letoltes/andorka_peter_szakdolgozat.pdf {Letöltve: 2021. 04. 08.}
3. **Asztalos Kata** (2012): A zenei képességek és a zenei műveltség kutatása, Iskolakultúra 2012/10., 76-92.
http://real.mtak.hu/56592/1/EPA00011_Iskolakultura_2012-10_076-092.pdf {Letöltve: 2021. 03. 14.}
4. **Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes** (2006): A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése: Család, gyerek, társadalom, Bölcsész Konzorcium, Budapest <https://www.elib.hu/05400/05461/05461.pdf> {Letöltve: 2021. 03. 19.}
5. **Bozsik Márton** (2020): A zenei tehetséggondozás alternatívái Magyarországon
<http://midra.uni-miskolc.hu/document/35373/31906.pdf> (Letöltve: 2021. 03. 24.)
6. **Csapó Benő** (2004): Knowledge and competencies. In: Letschert, J. (szerk.): The integrated person: How curriculum development relates to new competencies. CIDREE, Enschede. 35–51.
7. **Csapó Benő** (2008): A tanulás dimenziói és a tudás szerveződése. Educatio, 2. sz. 207–217.
8. **Csépe Valéria** (2010): Az „agyfényesítő” zene. <https://mipszi.hu/cikk/100214-agyfenyesito-zene> {Letöltve: 2021. 03. 20.}
9. **Csíkos Csaba és Csapó Benő** (2011): A diagnosztikus matematika mérések részletes tartalmi kereteinek kidolgozása: elméleti alapok és gyakorlati kérdések. In: Csapó Benő és Szendrei Mária (szerk.): Tartalmi keretek a matematika diagnosztikus értékeléséhez. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 141–169.
10. **Dányi Endre, Dessewffy Tibor, Galács Anna, Ságvári Bence** (2004): Információs társadalom, Internet, szociológia, Információs Társadalom 2004. 1. sz., 7-25.
https://www.epa.hu/01900/01963/00009/pdf/infotars_2004_04_01_007-025.pdf {Letöltve: 2021. 04. 01.}

11. **Dr. Szarka Júlia** (2011): Az Óvodai Nevelés módosított Alapprogramjának „áthangszerelése”, Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Karának Tudományos Közleményei XXXIII. Ének–Zene–Nevelés 2011, 73. oldaltól kezdődő fejezet
https://www.tok.elte.hu/dstore/document/935/Enek_zene_neveles_2011.pdf#page=73 {Letöltve: 2021. 03. 19.} (a link csak böngészőbe bemásolva működik, Word-ből megnyitva nem)
12. **Erős Istvánné** (2003): Kodály-módszer, Kodály-koncepció, Kodály-filozófia, 8-12. http://acta.bibl.u-szeged.hu/65867/1/enek_zene_tanszek_2003_008-012.pdf {Letöltve: 2021. 03. 17.}
13. **Fazekas Alexandra** (2015): Alternatív zenepedagógiai irányzatok a XX. században <http://midra.uni-miskolc.hu/document/21169/15326.pdf> {Letöltve: 2021. 03. 24.}
14. **Forrai Katalin** (2016): Ének az óvodában. Móra Kiadó, Budapest
15. **Gábor Adrienn** (2013): A bölcsődei zenei nevelés hatása a gyermekek szociális és érzelmi készségeinek fejlődésére (Részlet). Erdélyi Toll – 5. évf. 1.sz, 199-202.
http://www.epa.hu/02200/02203/00016/pdf/EPA02203_erdelyi_toll_2013_2_199-202.pdf {Letöltés: 2021. 03. 20.}
16. **Hámori József** (2016): Az emberi agy és a zene. In: Falus András (2016): Zene és egészség, Kossuth Kiadó Zrt., Budapest
https://www.parlando.hu/2019/2019-6/Hamori_Jozsef-Az-emberi-agy.pdf {Letöltve: 2021. 03. 15.}
17. **Hargreaves, D. J.** (1986/2001): The developmental psychology of music. Cambridge University Press, New York
18. **Hegedűsné Tóth Zsuzsanna** (2016): Mindenben zene, Raabe Klett Kiadó, Budapest
19. **Hegedűsné Tóth Zsuzsanna** (2015): A zenei nevelés hatásai. In: Gyöngy Kinga (2015, szerk.): *Első lépések a művészetek felé II.* Dialóg Campus Kiadó
20. **Janurik Márta, Józsa Krisztián** (2013): A zenei képességek fejlődése 4 és 8 éves kor között, Magyar Pedagógia, 113. évf. 2. szám 75–99.
<https://tinyurl.hu/5gtJ/> {Letöltés: 2021. 03. 26.}
21. **Kanizsai Rita** (2012): Zenei fogalmak és rendszerek a matematika nyelvén, Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar, Budapest
https://web.cs.elte.hu/blobs/diplomamunkak/bsc_mattan/2012/kanizsai_rita.pdf {Letöltve: 2021. 03. 14.}

22. **Katonáné Malmos Edit** (2004): Zene és egészség In: Ének-zene-nevelés, Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Főiskolai Karának Tudományos Közleményei XXV., Trezor Kiadó, Budapest <https://vmek.oszk.hu/08800/08890/08890.pdf#page=36> {Letöltés: 2021. 03. 21.}
23. **Kodály Zoltán** (2007): Visszatekintés – Összegyűjtött, írások, beszédek, nyilatkozatok, Argumentum Kiadó, Budapest (156. oldal)
24. **Kodály Zoltán** (1982): Visszatekintés I., Zeneműkiadó, Budapest
25. **Kodály Zoltán** (1964): Visszatekintés I. /Bónis F. (szerk.)/ Zeneműkiadó, Budapest
26. **Kokas, K.–Enyedi, S.–Eiben, O.** 1967/2. Ének-zenei foglalkozások hatása. Testnevelés és Sportegészségügyi Szemle
27. **Kondorné Peidl Borbála** (2020): Zenélj! - A zenei nevelés lehetőségei a gyermekek fejlődéstámogatásában, „Tenyérnyi csoda” – Tájékoztató füzetek 8-9., Kapitális Nyomda, Debrecen http://koraszulottekert.hu/pdf/kiadvany_8_9.pdf {Letöltve: 2021. 04. 02.}
28. **Körmendy Zsolt** (2010): „A közönségnevelés tudománya” – Gondolatok egy nemzetközi szimpózium ürügyén, Iskolakultúra 2010/9. számú melléklete http://real.mtak.hu/57899/1/1_EPA00011_iskolakultura_2010-09_szeparatum.pdf {Letöltve: 2021. 03. 15.}
29. **Küppers, B. O.** (1990): Information and the origin life. MIT Press, Cambridge–London
30. **Langerné Buchwald Judit** (2011): Az alternativitás értelmezési lehetőségei és megjelenése az oktatásban és a pedagógusképzésben, Iskolakultúra 2011/12., 92-105. http://real.mtak.hu/56710/1/EPA00011_iskolakultura_2011_12_092-105.pdf {Letöltve: 2021. 04. 08.}
31. **Maróti Emese, Bartus Noémi, Csató Mónika, Keresztényné Barth Judit** (2020): A digitális környezet, mint lehetőség a zenei nevelésben <http://ojs.elte.hu/gyermeknevelés/article/view/926/783> {Letöltve: 2021. 04. 02.}
32. **Óvodai nevelés országos alapprogramja** (2012): **363/2012. (XII. 17.)** Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> {Letöltve: 2021. 03. 22.}
33. **Schanda Balázs** (2020): Házasság és család az alkotmányjogban, 681-702. http://jak.ppke.hu/uploads/articles/2166539/file/5_2_Hazassag_es_csalad_az_alkotmanyjogban.pdf {Letöltve: 2021. 03. 19.}

34. **Shuter-Dyson, R. és Gabriel, C.** (1981): The psychology of musical ability. 2. kiadás. Methuen, London
35. **Szabó Hajnalka, Dr. Szarka Júlia** (2016): „Két lélek, egy gondolat.” Kodály öröksége Forrai Katalin és Kokas Klára értelmezésében
http://www.parlando.hu/2016/2016-3/Szabo_Szarka.pdf {Letöltve: 2021. 03. 24.}
36. **Szónyi Erzsébet** (1988) – Zenei nevelési irányzatok a XX. században, Tankönyvkiadó, Budapest (9. oldal)
37. **Turmezeyné Heller Erika – Balogh László** (2009): Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés. Kocka Kör & Faculty of Central European Studies, Constantine the Philosopher University in Nitra, Debrecen
http://www.mateh.hu/tehetsegkonyvtar/Konyvek/A_zenei_tehetseg.pdf Letöltve: 2021. 03. 17.}
38. **Uzsayné Dr. Pécsi Rita** (2008): Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével – Egy zenei nevelési koncepció bemutatása, JYVÄSKYLÄ – PÉCS
<http://disszertacio.uni-eszterhazy.hu/-34/1/%C3%A9rtekez%C3%A9s%20magyar.pdf>
 {Letöltve: 2021. 03. 15.}
39. **Váradi Judit** (2014): A zenei nevelés gyökerei
<https://www.parlando.hu/2014/2014-2/VaradiJudit-Zeneineveles.pdf>
 {Letöltés: 2021. 03. 26.}
40. **Wojciech Piróg** (1967): A tájékoztatás szerepe a modern világban, TMT 14. évf. 5-6. szám 1967. május-június, 331-342.
<https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/10835/12384>
 {Letöltve: 2021. 03. 29.}
- http://www.vadrozsa.waldorf.hu/a_waldorf_pedagogia_sajatos_tantargyai.html
 {Letöltve: 2021. 04. 08.}
 - <https://felelosszulokiskolaja.hu/oktatas/alternativ-iskolak-es-uj-oktatasi-formak-magyarorszagon-a-xxi-szazad-elejen> {Letöltve: 2021. 04. 08.}
 - <https://felelosszulokiskolaja.hu/oktatas/alternativ-iskolak-es-uj-oktatasi-formak-magyarorszagon-a-xxi-szazad-elejen> {Letöltve: 2021. 04. 08.}
 - <http://balatonikatalin.hu/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}
 - <http://balatonikatalin.hu/eletrajz/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}
 - Interjú Balatoni Katalinnal:
<https://www.youtube.com/watch?v=LfIVcI3bDTs&t=525s> {Letöltve: 2021. 04. 01.}
 - <https://igyteddra.hu/utat-adok-es-utat-torok-kodaly-nyomdokaiban/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}
 - <https://www.ringato.hu/mi-az-a-ringato> {Letöltve: 2021. 03. 31.}

- https://www.ringato.hu/index.php?option=tanfolyam&id=14&menu_id=15 {Letöltve: 2021. 04. 08.}
- <http://www.kerekito.hu/foglalkozastipusok> {Letöltve: 2021. 03. 31.}
- <https://www.facebook.com/kerekitokozosseg/> 2021. március 11.-i bejegyzés alapján {Letöltve: 2021. 04. 08.}
- <http://www.kerekito.hu/modszertani-kepzes> {Letöltve: 2021. 04. 08.}
- <https://www.twmi.hu/zeneovi/> {Letöltve: 2021. 03. 31.}
- http://www.csukatimea.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=59 {Letöltve: 2021. 03. 31.}
- <https://kzmk.hu/felveteli/zenebolcsode-es-zeneovoda/> {Letöltve: 2021. 03. 31.}
- <https://tucsok-zene.hu/foglalkozasok/> {Letöltve: 2021. 03. 31.}
- <https://www.opera.hu/hu/folytatodik-a-ringato-online-sorozata/> {Letöltve: 2021. 04. 01.}
- https://www.youtube.com/playlist?list=PLR8NltCzG4BW2x1pQ94mE9y2--_NMQI9 {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- <https://www.facebook.com/kerekitokozosseg> {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- <https://www.youtube.com/user/kerekitovideok/videos> {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- <https://www.facebook.com/T%C3%BCcs%C3%B6k-zene-465236763931387> {Letöltve: 2021. 04. 01.}
- <https://www.facebook.com/GryllusVilmos> {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- https://www.youtube.com/playlist?list=PLS_R_K3WR-ZcWIFvZYWGIAxpNBObo5ZLg {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- <https://www.youtube.com/c/Tompeti%C3%A9sBar%C3%A1tai/videos> {Letöltés: 2021. 04. 02.}
- <https://www.youtube.com/user/OviTeve/playlists> {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- <https://www.youtube.com/c/GyerekdalokMondokak/videos> {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- https://www.youtube.com/c/MeseTv_dalok_mesek_rajzfilmek/playlists {Letöltve: 2021. 04. 02.}
- <https://www.youtube.com/c/HeyKidsGyerekdalok%C3%A9sMond%C3%B6k%C3%A1k/videos> {Letöltve: 2021. 04. 02.}

9. Melléklet

1. sz. melléklet: Eredetiségnyilatkozat

1. sz. melléklet

EREDETISÉGNYILATKOZAT

Alulírott

név: KALMÁRNE' ZSAPKA ZSANETT
születési hely, idő: BUDAÚJVÁROS, 1993. 07. 17.
szak: ÓVODAPEDAGÓGUS
NEPTUN-kód: C59M04

büntetőjogi és fegyelmi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy a(z)

A KORUNK CSALÁDZAINAK ZENEI ÉRDEKLŐDÉSE

című szakdolgozat saját, önálló szellemi munkám eredménye.

Kijelentem, hogy megismertem az ELTE HKR hatályos szabályzatának „A hallgatók által végzett munka jogtisztasága” c. fejezetét (74/A, 74/B, 74/C §), ezek ismeretében a dolgozat elkészítése során betartottam az idegen szerzői mű felhasználására és a felhasználás jelölésére vonatkozó követelményeket.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozat/diplomamunka esetén plágiumnak számít:

- a szó szerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás megjelölése nélkül;
- a tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül;
- más publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése.

Tudomásul veszem, hogy ha szakdolgozatom nem felel meg az idézésre és a forrás megjelölésére vonatkozó, fentebb említett előírásoknak, akkor a vonatkozó fegyelmi és/vagy büntetőjogi jogkövetkezményekkel kell számolnom, a dolgozatot pedig az ELTE szabályzata szerint értékelhetetlennek kell tekinteni.

Budapest, 2021. április 12.

Kalmárne' Zsopka Zsanett

hallgató aláírása

(Rögzíteni kell a szakdolgozat végén.)

2. sz. melléklet: Kérdőív

Kedves Kitöltő!

Kalmárné Zsapka Zsanett vagyok, az ELTE TÓK óvodapedagógus szak végzős hallgatója. Az alábbi, általam készített kérdőívvel arra szeretnék választ kapni, hogy a 3-7 éves, azaz óvodáskorú gyermekek és szüleik életében milyen szerepet tölt be a zene, mi iránt érdeklődnek, miként befolyásolja életüket, illetve milyen módon jut el a családhoz a zene maga.

Kérem, ha van 3-7 éves korú, óvodás gyermeke, kérdőívem kitöltésével segítse kutatásomat a témát illetően. Amennyiben módja van rá, ossza meg a környezetében is a kérdőívemet. A kérdőív kitöltése körülbelül 15 percet vesz igénybe. A kitöltés ANONIM módon történik.

Köszönettel,

Kalmárné Zsapka Zsanett

1. Neme?

- Férfi
- Nő

2. Az Ön életkora:

- 20-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 50 felett

3. Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége:

- Általános iskola 8 osztály
- Szakmunkásképző iskola
- Szakközépiskola
- Gimnázium
- Főiskola
- Egyetem
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

4. Az Ön lakóhelye:

- Főváros
- Megyeszékhely
- Nagyváros
- Kisváros
- Falu, község
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

5. Hány gyermeke van Önnek?

(szöveges válasz)

6. Önnek van óvodáskorú gyermeke? (Ha több óvodáskorú gyermeke is van, akkor a kérdőívet egyszerre csak egy gyermekre vonatkozóan töltsse ki.)

- Igen
- Nem

7. Óvodáskorú gyermeke neme:

- Fiú
- Lány

8. Óvodáskorú gyermeke életkora:

- 2,5-3
- 4-5
- 6-7

9. Milyen gyakran hallgat Ön zenét?

- Naponta
- Gyakran (2-3 naponta)
- Ritkán (2-3 hetente)
- Nagyon ritkán (havonta)
- Elvétve (évente pár alkalommal)
- Sohasem

10. Milyen stílusú zenét szokott Ön hallgatni? (Több válasz is megjelölhető.)

- Pop
- Rock
- Klasszikus
- Disco
- Hip-hop
- Rap
- Jazz
- Reggae
- Mulatós
- Népzene
- Gyerekzene
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

11. A zenehallgatás melyik eszközét/formáját szokta Ön használni? (Több válasz is megjelölhető.)

- Mobiltelefon
- Rádió
- CD
- MP3/MP4
- TV
- Internet (YouTube, iTunes, Spotify stb.)
- Saját éneklés
- Saját hangszeres előadás
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

12. Énekelt-e gyermekének/gyermekével az óvodába lépést megelőzően? *(Akár már magzati kortól.)*

- Igen
- Nem

13. Milyen dalokat énekelt a gyermekének? *(Több válasz is megjelölhető.)*

- Kedvenc előadói dalait
- Népdalokat
- Gyerekdalokat
- Bármit, ami eszembe jutott
- Nem énekeltem
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

14. Szokott-e ölbeli játékokat játszani gyermekével? *(pl.: höcögtető ("Gyí, paci paripa..."), tenyérsimogató ("Kerekecske-dombocska...") stb.)*

- Gyakran
- Ritkán
- Soha
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

15. Az Ön gyermeke részt vesz/vett zeneovin vagy hasonló jellegű zenés foglalkozáson? *(pl.: Kerekítő, Ringató stb.)*

- Igen
- Nem

16. Milyen más programokra szokta Ön elvinni gyermekét, ahol zenével találkozhat a gyermek (a koronavírus előtti időszakban)? *(Több válasz is megjelölhető.)*

- Gyerekzenekaros koncert
- Néptánc/Hagyományőrző program
- Istentisztelet/Mise
- Színház/Bábszínház
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

17. A koronavírus miatt számos program átmenetileg szünetel. Sok gyerekzenekar, előadó, illetve gyerekeknek szánt foglalkozás "költözött" online térbe. Részt vette-e Ön ilyen jellegű programon gyermekével?

- Igen
- Nem
- Nem hallottam ilyen programlehetőségekről

18. Ha igen, kérem írja le milyen program volt ez (pl.: Gryllus Vilmos Facebook koncertje stb.):

(szöveges válasz)

19. Amennyiben a koronavírus előtt rendszeresen jártak gyermekével zenés foglalkozásra, Ön mit gondol: hiányzik gyermekének a foglalkozás? Ha igen, miben veszi észre a legnagyobb hiányát? Kérem, fejtse ki.

(szöveges válasz)

20. Óvodáskorú gyermeke milyen eszközön szokott zenét hallgatni? (Több válasz is megjelölhető.)

- Mobiltelefon
- Rádió
- CD
- TV
- Internet (pl.: YouTube)
- Az én előadásomat hallgatja
- Nem szokott zenét hallgatni
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

21. Amióta gyermeke óvodába jár, szoktak együtt énekelni otthon?

- Igen, amikor csak lehet
- Igen, de ritkábban
- Nem, az óvodai éneklés elég számára
- Nem szoktunk énekelni
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

22. Milyen alkalmak során énekelnek? (Több válasz is megjelölhető.)

- Bármikor, amikor csal lehet
- Ünnepek (karácsony, születésnap stb.)
- Kirándulás, utazás
- Autóban
- Házimunkák során
- Nem szoktunk énekelni
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

23. Milyen zenét hallgatnak legszívesebben együtt gyermekével? (A gyermekre vonatkozóan tölts ki, melyik stílus az, amit szeret, legtöbbször hallgat stb.) (Több válasz is megjelölhető.)

- Pop
- Rock
- Klasszikus
- Disco
- Hip-hop
- Rap
- Jazz
- Reggae
- Mulatós
- Népzene
- Gyerekzene
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

24. Ön, mint szülő, megválogatja milyen zenéket hallgathat óvodáskorú gyermeke?

- Mindig
- Általában
- Néha
- Sosem

25. Mi alapján dől el, hogy milyen zenét hallgassanak együtt, vagy mit hallgathat egyedül óvodáskorú gyermeke? (Több válasz is megjelölhető.)

- Tetsszen mindenkinek
- A gyerekeknek tetsszen
- Nekem tetsszen
- Vidám, örömteli legyen
- Lehessen rá táncolni
- Lassú, nyugtató hatású legyen
- Magyar legyen
- Idegen nyelvű legyen
- Megfelelő legyen az életkorának
- A szövege érthető legyen
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

26. Milyen gyakran hallgat óvodáskorú gyermeke zenét?

- Naponta
- Gyakran (2-3 naponta)
- Ritkán (2-3 hetente)
- Nagyon ritkán (havonta)
- Elvétve (évente pár alkalommal)
- Sohasem
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

27. Mennyi zenét hallgathat óvodáskorú gyermeke?

- Naponta 0-1 órát (néhány dalt csupán)
- Naponta 2 vagy több órát (akár egész zenei albumot is)
- Hetente 0-1 órát
- Hetente 2 vagy több órát
- Hétfévente 0-1 órát
- Hétfévente 2 vagy több órát
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

28. Szoktak-e tippeket kapni zenehallgatáshoz vagy zenei programokhoz? (Több válasz is megjelölhető.)

- Családtagoktól
- Barátoktól
- Más szülőktől
- Óvodapedagógusoktól
- Internetről (pl.: YouTube ajánlás)
- Óvodában kitett plakátról
- Nem szoktunk
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

29. Szokott-e gyermeke idegen nyelvű zenét hallgatni? (Több válasz is megjelölhető.)

- Igen, pusztán kedvtelésből
- Igen, idegen nyelv oktatásának céljából
- Nem, mert nem érti a szövegét
- Nem, mert nem érdekli
- Nem, mert nem tartom fontosnak
- Nem, csak magyar nyelvű dalokat hallgat
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

30. Milyen céllal hallgatnak zenét óvodáskorú gyermekével együtt? (Több válasz is megjelölhető.)

- Kikapcsolódás, feltöltődés
- Aktív szórakozásként (tánc, éneklés)
- Kifejezetten oktató célzattal
- Unaloműzésként
- Háttérzajént funkcionál
- Elalváshoz
- Egyéb (szöveges válaszlehetőség)

31. Ön szerint mennyire fontos kisgyermekkorban a zenei nevelés? (Azaz az éneklés/zenélés, ezáltal a mindennapos tevékenységek során való alkalmazása, a zenei ízlés formálása, a zene megkedveltetése.)

(szöveges válasz, 1-5 skálán jelölés; 1 – Egyáltalán nem fontos, 5 – rendkívül fontos)

32. Ön szerint indokolt a zenei nevelés minél korábbi megkezdése? Kérem, fejtsse ki bővebben:

(szöveges válasz)

33. Gyerekzenekarok, illetve egyéni előadók közül, melyek azok, amelyeket óvodáskorú gyermeke ismer/hallgatni szokott? Kérem, sorolja fel ezeket!

(szöveges válasz)

34. Kérem, írja le, melyik előadó vagy dal gyermeke aktuális kedvence:

(szöveges válasz)

Köszönöm szépen válaszát!